

Rozmer

cena 29,- Sk

**Manželka
„mesiáša“
Muna
v Bratislave**

**Ezoterické
podzemné
mesto
Damanhur**

**Obchodníci
s ľudskou
nádejou**

Manželka „mesiáša“ v Muna Bratislave

Neprešli ani tri mesiace od „mierového“ koncertu známeho umelca-exhibicionistu, guru Srí Chinmoya, a už Slovensko navštívil ďalší zahraničný hosť. Je ním známa predstaviteľka jednej z tých „pravých, bohom vyvolených cirkví“ - Dr. Hak Ča Han Munová (na hornej snímke z návštevy v Kongrese USA), prezidentka medzinárodnej Federácie žien za svetový mier a manželka zakladateľa Cirkvi zjednotenia, reverenda San Mjung Muna. Stretnutie sa konalo v rámci prebiehajúceho *Svetového turné na podporu rodinných hodnôt*, počas ktorého Dr. Munová takmer v 80 mestách po celom svete verejnosti ohlasovala „radostnú“ novinu - založenie novej munistickej organizácie (už kolkej v poradí?) - *Medzináboženskej a medzinárodnej federácie za svetový mier*. Oficiálne bola táto federácia založená 6. februára 1999 v Soule, u nás bola jej pobočka inaugurovaná 20. mája t. r. Ako o tom informuje propagačný leták Federácie rodín za svetový mier a zjednotenie, dôvodom na založenie tejto organizácie je pomoc pri vytváraní svetového mieru prostredníctvom spolupráce náboženských, politických či spoločenských autorít. Priestor na uskutočnenie tohto projektu by (podľa jej prezidenta reverenda Čung Hwan Kwaka) mala vytvoriť akási druhá komora OSN, ktorá by si samozrejme vyžiadala nemalú reorganizáciu tejto vari najvýznamnejšej medzinárodnej inštitúcie. Avšak skutočnou príčinou - podľa môjho názoru - je Munova ambícia vytvoriť vo svetovej verejnosti dojem akejsi prirodzenej autority medzináboženského vodcu. Od tejto predstavy už nie je ďaleko k tomu, aby o sebe mohol verejne vyhlásiť, že práve on je tým očakávaným druhým príchodom Ježiša Krista...

Pred tromi rokmi na podobnom turné Dr. Munová spoluzakladala Federáciu rodín za svetový mier a zjednotenie. (Na Slovensku bola oficiálne založená 13. decembra 1996.) Takisto je verejnosti známa Federácia žien za svetový mier (vznikla v r. 1992). Zdá sa, že slovné spojenie *svetový mier* je veľmi obľúbeným propagačným štítom tohto hnutia. Otázkou však ostáva, ako jeho predstavitelia naozaj naplňujú toto proklamované mierové poslanie. Nie je tajomstvom, že Munova rodina vlastní zbrojársku továreň zameranú na výrobu pištolí K9 (pozri rubriku Report na str. 2) a ďalšie podobné „mierumilovné“ podniky. Zbraňami a mocou sa mier nikdy nedosiahne; iba ak peniaze potrebné na propagandu a získavanie nových členov, a tým samozrejme aj väčšieho politického a mocenského vplyvu. Predstava o novom a šťastnom ľudstve, ktoré sa zbavilo viny Adama a Evy a žije v mierovom náručí pravých rodičov (o jej realizáciu sa Mun nepochybne veľmi snaží!), nie je preto v tomto svetle ničím iným ako megalomanskou víziou

Obsah

- 2** Na počiatku bolo Slovo
Biblické slovo
Spravodajstvo zo sveta
Report
- 3** Obchodníci s ľudskou nádejou
Rozhovor s MUDr. P. Remešom
- 7** Chiliastické hnutia (2)
Milníky dvoch tisícročí
- 8** Chuť kultu – Sri Chinmoy (2)
- 12** Čiernobiely svet
Svedectvá
- 15** Krásny nový svet
Fórum – Taliansky psychokult Damanhur
- 19** Je Ježiš Kristus iba jedným z mnohých „guru“?
Polemika
- 20** Alternatívna medicína (2)
Grofova transpersonálna psychológia
- 23** TM – cesta k dokonalosti? (2)
- 27** Slovenský „pánboh“
Príbeh
- 28** Knižnica Rozmeru
Súťaž

Editorial

Viacrát som dostal otázku, kde vlastne leží tá pomyselná hranica medzi kresťanstvom a sektou, keď vraj často nežijeme o poznanie lepšie ako tí, ktorých označujeme tak trochu hanlivým slovom „sektári“. Avšak tí, čo sa takto pýtajú, možno nevedia, že rozdiel nespočíva ani tak v členoch toho-ktorého náboženského zoskupenia, ako skôr v tom, komu uverili a koho nasledujú. Práví kresťania kladú na prvé miesto vo svojom živote Ježiša Krista, pretože veria, že iba On má moc spasiť ich. Tí druhí na piedestál kladú vodcu sekty alebo jej zakladateľa, bezhranične ho nasledujú – a v tom spočíva ich duchovné otroctvo.

Často počuť argument, že týchto ľudí k tomu nikto nenúti, že to robia úplne dobrovoľne, a preto otrokmi nie sú. Sčasti je to pravda, avšak, žiaľ, iba sčasti. Napriek tomu, že som si vedomý, že každý príklad pokrivkáva, uvediem dva príklady z odlišných oblastí – z politiky a zo sféry podnikania: Prednedávnom sme volili prezidenta, ktorý je ako hlava štátu samozrejme potrebný. Každý z desiatich kandidátov predstúpil pred voličov so svojím programom, ale už málokto z voličov tento program dôkladnejšie poznal. Na základe čoho sa teda rozhodovali? U známych politikov možno na základe ich doterajších skutkov. Ale aj tu by sme mohli pochybovať o racionálnom zdôvodnení ich voľby, pretože mnohé z týchto skutkov neboli hodné nasledovania – práve naopak – čo si ale ich voliči nechcú pripustiť. Prečo? Možno práve preto, že k svojmu životu potrebujú hrdinu, ktorý bude ich štítom, ich idolom. A ak sa aj ukáže, že ich modla je vlastne obyčajný smrteľník, možno úbohejší ako oni sami, nebudú to chcieť počuť, pretože by prišli o svoju oporu, a to je vždy bolestné. Takže to, komu dajú svoj hlas, možno vôbec neovplyvnia racionálne dôvody, ale iba charizma kandidáta vnútíť im názor, že práve on je pre nich tou jedinou správnou voľbou.

Druhým príkladom môže byť reklama. Často sa rozhodujeme práve pre tú a nie inú značku iba na základe spôsobu opakovaného „masírovania“ mozgov – na čom je v podstate reklama založená. Ak by sme chceli náš výber racionálne vysvetliť, asi by sme s tým mali nemalé problémy. Vystáva preto otázka: Je naše rozhodnutie naozaj slobodné, keď sa neriadi rozumom, ale nechá sa viesť zmanipulovanou mienkou?

Preto ak chceme pochopiť, kde je brána, ktorou sa vchádza do či vychádza zo sveta sekty, mali by sme si najskôr úprimne odpovedať na otázku – komu a prečo sme uverili.

BORIS RAKOVSKÝ
šéfredaktor

Na počiatku bolo Slovo

Na počiatku bolo Slovo, to Slovo bolo u Boha a to Slovo bol Boh. (...) A to Slovo sa stalo telom, prebývalo medzi nami a my sme hľadeli na jeho slávu ako na slávu Jednorodného od Otca; bolo plné milosti a pravdy (Jn 1, 1 a 14).

Jednou z kľúčových príčin vzniku siekt, ale aj nových náboženstiev v každom dejinnom období, je neprijatie inkarnácie Ježiša Krista, ktorý *sa stal podobný ľuďom* (porov. Flp 2, 7). No ak bol Kristus tej istej podstaty ako Otec, potom musel byť aj večný. Ako sa s tým znesie Ježišovo narodenie v Betleheme? Evanjelista Ján siahol k obrazu Logos: Syn prebýva od večnosti v Otcovi ako nevyslovené slovo v duši; tým, že sa vysloví, nezíska ani nestratí zo svojej plnosti, pre iných sa stáva telom, tzn. zmyslovo vnímateľným a názorným. Apoštol Ján použil tento v pohanských filozofiách známy výraz, pretože písal evanjelium v Efeze, v maloázijskom stredisku helénskej kultúry. Chcel takto čeliť nebezpečenstvu, ktoré z helénskej špekulácie hrozilo maloázijským cirkevným obciam. Preto už v úvode zdôraznil, že len Kristus je *pravý Logos*, skutočný sprostredkovateľ Božieho zjavenia a vykúpenia, po ktorom helénsky svet túžil. Týmto sv. Ján sprostredkoval kresťanom poznanie, že Ježiš Kristus nie je iba Mesiáš očakávaný Židmi, ale že je Spasiteľom celého sveta. Napriek tomu prijať túto pravdu bez výhrad nebolo v tom čase jednoduché, a pre mnohých je to problematické ešte aj dnes.

V súčasnosti je pre kresťana znovu veľmi nebezpečné spochybnenie tejto pravdy. *„Arianizmus je opäť aktuálny. Podľa Ária, teológa z Alexandrie (4. stor.), Syn Boží nie je jednej podstaty s Otcom, teda nie je Boh. To znamená, že Boh sa nestal človekom, ale zostal vo svojej suverénnej majestátnosti. Boh sa musí podľa toho hľadať v nebi, a nie medzi nami. (...) Arianizmus odmietaním Ježišovo synovstva Božieho oddelil stvorenie od jeho Stvoriteľa. Podporuje šírenie islamu, ktorý zdôrazňuje absolútnu transcendentnosť Boha a zničil skutočnosť človeka. Človek bude potom vo svojich modlitbách spomínať Boha, ktorý bude nehistorický, nepoznateľný, Boha, ktorý nikdy nevzal na seba telo a ktorého dnes už nemožno stretnúť, podobne ako to učinili prví apoštoli Ondrej a Pavol pred 2000 rokmi“*; hovorí Jean Honoré, arcibiskup z Tours.

Boh nám dal v Kristovi svojho Syna, seba samého, celé svoje Slovo. Viac nám dať nemohol. Tým je zjavenie uzavreté. Ale pretože Slovo je Boh sám a všetko smeruje k nemu, zjavenie nie je nikdy iba minulosťou, je vždy aj prítomnosťou a budúcnosťou. Vždy bude pre nás zakotvením nášho života vo večnosti, ako otvorenie sa tomu, ktorý je zárukou skutočného života, silnejšieho ako smrť. Preto Kristus nielen prišiel, ale neustále prichádza. Preto veríme v Spasiteľa, ktorý prišiel, a predsa ho vždy rovnako očakávame. Maranatha!

VILIAM JUDÁK

REPORT

Mun vlastní aj zbrojársky podnik

San Mjung Muna, zakladateľa a vodcu Cirkvi zjednotenia (Munovej sekty), pred jeho návštevou začiatkom mája v Uruguaji ostro kritizovali. Tomuto Juhokórejčanovi, ktorý káže pokoj vo svete a zjednotenie kresťanstva pod svojím vedením, vyčítajú jeho angažovanosť pri výrobe zbraní. Munov syn je vlastníkom zbrojárskej továrne v USA. Potvrdil to Munov hovorca v Uruguaji Jesus Gonzales. Pri týchto produktoch ide vraj iba o pištole 6 mm kalibra na ozbrojovanie polície a súkromných bezpečnostných služieb. Kritici však tvrdia, že pištoľ K9 možno bez obmedzenia predávať každému a podľa severoamerických policajných zdrojov patrí k najobľúbenejším zbraňam zločincov. San Mjung Mun, ktorý založil Cirkev zjednotenia v roku 1954 v Južnej Kórei, je vlastníkom „impéria“ firiem na celom svete. V Uruguaji mu patrí 5-hviezdičkový hotel, noviny Ultimas Noticias a banka Banco de Credito.

KIPA/TK KBS

Teológovia varujú pred sektami

Teológovia v Južnej Kórei varujú pred prudkým nárastom siekt, ktoré hlásajú príchod konca sveta. Podľa informácií riaditeľa Medzinárodného výskumného inštitútu v Soule Tak Ji-wona vzrástol v minulom roku počet siekt, ktoré hrozia koncom sveta v roku 2000, na vyše 50. Varoval aj pred masovými samovraždami. Ako príklad uviedol, že v októbri minulého roku sa v aute upálilo sedem kórejských členov siekt, aby „si zachovali večný život“. Podľa názoru profesora teológie, jezuitu Kila Hee-seonga je za šíriace sa očakávanie konca sveta zodpovedná aj hospodárska kríza v Ázii. Doteraz prorocťám o konci sveta verili len málo vzdelaní ľudia, no v poslednom čase sa o tieto prorocťvá začínajú zaujímať aj príslušníci strednej vrstvy a nezamestnaní vysokoškóľáci.

KIPA/TK KBS

Rusko uznalo Svedkov Jehovových

Ruské ministerstvo spravodlivosti po dlhých prieťahoch uznalo Svedkov Jehovových ako náboženskú organizáciu. Oznámila to tlačová služba adventistov 11. mája t. r. v Moskve a vo Washingtone. Táto náboženská skupina je registrovaná pod názvom *Správna centrála Svedkov Jehovových v Rusku*. Ruské orgány tým uznali aj to, že táto náboženská skupina je v krajine zastúpená už vyše 50 rokov.

„Je to potešiteľný vývoj v náboženskej slobode v Rusku,“ vyjadrila sa právnička Lauren Homerová pre americkú spravodajskú službu Religion Today (Náboženstvo dnes). „Napriek tomu je budúcnosť mnohých náboženských spoločenstiev v krajine ďalej neistá“, dodala právnička, ktorá očividne zastupuje záujmy amerických siekt, ktoré sú v Rusku zamerané na prozelytizmus. Homerová poukázala aj na údajne diskriminujúci postup provinčných vlád voči náboženským menšinám. Avšak ani pre Svedkov Jehovových nie sú podľa názoru pozorovateľov týmto rozhodnutím ministerstva spravodlivosti ešte vyriešené všetky problémy.

V Moskve sa štátni prokurátori v procese trvajúcom už mesiace snažia vypudiť túto sektu z mesta. Vyčítajú Svedkom Jehovovým, že trieštia rodiny a kážu neznášanosť. Prokurátori sa pritom odvolávajú na zákon z roku 1997, podľa ktorého musia byť skupiny, ktoré hlásajú nenávisť alebo neznášanosť, zakázané. Podľa vlastných údajov majú Svedkovia Jehovovi v Rusku 250 tisíc prívržencov.

KP/ TK KBS

Obchod s ľudskou nádejou

V Čechách, podobne ako na Slovensku, je situácia s inváziou siekt stále neprehľadnejšia, a tým aj problematickejšia. Človek by si mohol myslieť, že za tých desať rokov demokracie a plurality názorov, ktorá bola u nás po nežnej revolúcii nastolená, sa už vyčerpala ponuka na trhu ideí, lenže – nie je to tak. Samozvaní guru a mesiáši, prípadne tí, ktorí o sebe vyhlasujú, že ako vyvolení majú priamy kontakt s Bohom či mimozemskými civilizáciami, sa množia ako huby po daždi a táto pomyselná reťaz akoby nemala konca. Spoločnosť sa začína duchovne trieštiť a ľudia začínajú byť dezorientovaní a nevedia, komu a čomu veriť. Každý chce byť navonok vo svojom duchovnom smerovaní naprosto nezávislý a slobodný, odmietajú pritom cirkevné ustanovizne, no vo svojom vnútri väčšinou prahne po otrockej závislosti od autority. Je to paradox, alebo realita? Dá sa naozaj človek prostredníctvom túžby po dokonalosti a uspokojenia duchovného hladu po Bohu ovládať a manipulovať? Kto a prečo z toho najviac profituje? Sme aj my ohrození ľuďmi, ktorých by sme mohli označiť za novodobých obchodníkov s ľudskou nádejou? O týchto závažných otázkach sme sa porozprávali s MUDr. Prokopom Remešom, psychoterapeutom Psychiatrickej liečebne v Prahe-Bohniciach a zakladajúcim členom českej Spoločnosti pre štúdium siekt a nových náboženských smerov.

► **Pán doktor, ako vy osobne vnímate túto expanzívnu duchovnú polarizáciu prebiehajúcu nielen v USA a západnej Európe, ale po celom svete, naše krajiny nevynímajúc – ste skôr skeptik alebo optimista?**

Je pravda, že na začiatku tohto storočia sa všeobecne a s veľkým presvedčením predpovedalo, že do konca storočia sa zrúti všetky veľké náboženské systémy sveta. Pokiaľ človek nechcel byť považovaný za hlupáka, bolo zbytočné sa škriepiť o túto pravdu. Avšak na prelome nového tisícročia sa ukazuje, že náboženské idey sú v myšliach miliárd ľudí natolko prítomné, že ovplyvňujú ich život viac ako kedykoľvek predtým. Samotný fenomén novej duchovnosti však nemožno

obmedzovať len na veriacich tradičného náboženstva. Dvadsať storočie bolo obdobím mohutných expanzií politických ideológií, ktoré tiež vykazovali znaky z psychologického hľadiska nerozoznateľné od náboženských fenoménov. Mám tým na mysli ideológie nacionálneho socializmu a komunizmu v Nemecku, Sovietskom zväze a ďalších štátoch.

Čo sa týka nových náboženských skupín v pravom zmysle slova, k ich explózii dochádza až v posledných päťdesiatich rokoch, zvlášť od prelomu 60. a 70. rokov. Tie patologické z nich možno typologicky triediť do dvoch veľkých skupín. Prvá reprezentuje *deštruktívne kulty*, čo sú tie skupiny, ktoré spôsobom svojho života môžu svojich priaznivcov doviest' až k psychickej

dezintegrácii a následne k hospitalizácii na psychiatrickom oddelení. Druhú tvoria *sekt*y, ktoré svojich priaznivcov dokonale zotročujú a tí sú im za to ešte aj vďační. V súvislosti so sektami však treba upozorniť na zaujímavý fakt, že sám termín sekta je dvojznačný. Toto slovo označuje určité patologické skupiny náboženskej oblasti. Ale pretože má definitívnu výpovednú moc, paradoxne v mnohých prípadoch vznik týchto skupín aj vyvoláva. Jednoducho povedané: Môže sa stať, že náboženská skupina sa stane sektou v dôsledku toho, že je označená za sektu. Taká je moc negatívnej nálepky. Preto odporúčame zaobchádzať opatrne so slovom *sekta*. Ak to nie je nevyhnutné, je lepšie nahrádzať ho opisným termínom *totalitná náboženská skupina*.

► **Nazdávate sa teda, že náboženskosť ako psychologický fenomén je rozšírenejší jav, ako vyjadrujú štatisticky renomovaných cirkví?**

Samozrejme. Keď zostaneme pri sektách, vidíme, že aj tam sa prelínajú dva fenomény – fenomén závislosti a náboženskosti. V súvislosti so sektami ľudia väčšinou pripomínajú len psychickú závislosť a manipuláciu. Ale to nie je všetko. Obrovským hnacím mechanizmom je náboženskosť. Náboženská viera predstavuje hypotézu o existencii neempirickej skutočnosti, ku ktorej sa človek numinózne vzťahuje a ktorú prijíma za základný regulatív svojho života. Súčasná sociobiológia tvrdí, že dispozícia k zážitkom posvätného a k neempirickému zakotvovaniu ľudského myslenia sú geneticky dané. Inými slovami, že náboženský je v podstate každý človek. Edward Wilson v knihe o ľudskej prirodzenosti píše, že nie je známa jediná ľudská skupina, ktorá by nebola náboženská, od neandertálcov až po súčasné USA, ktoré je po Indii druhou najreligióznjšou krajinou na svete.

► **A podľa akých znakov sa orientujete pri identifikácii sekty?**

Popri náboženskosti je tu druhá veličina, ktorá sa premieta do ústretovosti niektorých ľudí voči sektám. Tendencia k závislosti. Človek je životom v dnešnom svete neustále zraňovaný a v sekte má príležitosť utiahnuť sa do iluzórného sveta. Pre mnohých ľudí je to veľmi príťažlivé. Človek tak psychicky spevní svoju vlastnú krehkosť a vlastne sa rád stáva závislým. Čo sa týka znakov siekt, všetky vyplývajú zo zmienenej definície siekt ako *totalitných náboženských skupín*. Nedá sa povedať, že táto definícia je učebnicová, pretože vo vymedzení sekty prirodzene nepanuje celosvetová zhoda. V anglo-

saskej literatúre sa termín *sekta* ani príliš nepoužíva a dávajú tam prednosť pojmu *kult*. Základným poznávacím znamením sekty je rozvrstvenie na vodcov a radových členov, pričom vodca je uznávaný ako autorita, ktorá má na všetko dosah, a to ako autorita šéfovská, deontická, tak aj znalecká, epistemická. Tí, ktorí sa nachádzajú v silovom poli vodcu, nie sú schopní kriticky hodnotiť ani vyžadované činy, ani to, čo je a čo nie je pravda. Toto mocenské usporiadanie tvorí podstatu fungovania siekt. No aj tak i ďalšie znaky siekt sa dajú ododiť z ich totalitnej povahy. Predovšetkým uzavretosť a sklony k utajovaniu vnútorného usporiadania, fungovania, často aj vierouky. Sektárske skupiny majú tendenciu vidieť svet iba čiernobiely, podľa vzorca „my – dobrí, oni – zlí“. Na hre sa samozrejme zúčastňujú aj mocenské prostriedky, aj keď nie v zmysle nejakej vojensko-väzenskej organizácie. V sektách manipulácia prebieha zákernejšie, neustále sa apeluje na svedomie človeka, operuje sa s pojmami autonómia, sloboda a nutnosť rozhodovať sám za seba. To je na úrovni myslenia. Fakticky toto pôsobenie smeruje k popretiu uvedených princípov. Predovšetkým autoritárstvo, netolerantnosť a čiernobiele videnie sveta sú najzreteľnejšie znaky siekt.

► **Takmer každodenne na uliciach vidáme postávať členov rozličných siekt ponúkajúcich okoloídúcim svoju literatúru. Na prvý pohľad vyzerajú ako šťastní ľudia, ktorí práve našli drahocennú perlu. Je skutočne ich šťastie nepredstieranou realitou, alebo si títo ľudia práve pod vplyvom psychickej manipulácie skutočnú realitu neuvedomujú?**

Čo je to „skutočná“ realita v psychológii? Keď sa mladý človek zamiluje, celý svet mu

zrazu zružovie. Nevie, či ružový svet je skutočnou realitou, ale isté je, že zamilovaný svoje šťastie nepredstierajú. Bez ohľadu na to, či ich miláčik je kvalitný človek alebo podvodník, prežívajú stav intenzívneho šťastia. To je autentická eufória, lebo autentický je aj pocit, že konečne našli to či toho, koho celý život hľadali. Keď povieť zamilovanému človeku, že jeho miláčik nie je takou fantastickou osobou, ako si on myslí, neverí vám. A jeho šťastím a presvedčením o pravde to ani trochu neotrasie. Iba vy sa mu vzdialite. To je dokonalá analógia k sektám. Problém siekt nie je v tom, či v prvej fáze človek prežíva šťastie alebo nie, ale v tom, či objekt jeho šťastia stojí za také mimoriadne emocionálne a osobné nasadenie. Či je sekta skutočne nositeľkou tých hodnôt, ktoré jej tento človek prisudzuje. Alebo ešte inak. Či šťastie človeka v sekte vychádza z objektívneho a reálneho ohodnotenia skutočnosti, alebo či je podobné iluzórnemu šťastiu fajčiara ópia.

► **Bolo by teda možné zostaviť nejaký receptár pre zúfalých rodičov, keď sa ich dieťa dostane do sekty?**

Ako každá „zamilovanosť“, aj prvotné nadšenie zo sekty sa po čase vytratí. To je zákonitost daná biochemickým mechanizmom fungovania nášho mozgu. Najdôležitejším imperatívom je nezatvárať dvere pred návratom, nezarúbať cestu späť. Nie fyzicky, to väčšina ľudí nerobí, ale psychologicky. Podráždené dialógy, hádky a výčitky zaháňajú človeka hlbšie do vnútra siekt. Jedinú šancu predstavuje vzťah od srdca k srdcu. Nehrešiť, nevydierať, nevyčítať, snažiť sa ostať nablízku a ľudsky toho človeka pochopiť. To má perspektívu! Ale je to veľmi ťažké.

► **Existujú nejaké iné možnosti liečby zo závislosti od siekt?**

Pred časom sa v USA pokúšali o tzv. *deprogramovanie*. Tieto experimenty sa však pohybovali za hranicou zákona. Priekopníci deprogramovania používali násilie. Vybratého sektára si vytipovali priamo na ulici a potom zorganizovali násilný únos. Pri ňom sektára násilím vtiahli do auta, postarali sa o jeho znehybnenie a odviezli ho do hôr na nejakú farmu alebo iné miesto bez možnosti úniku. A tu sa mu potom deprogramátori pokúšali späť „vymyť mozog“ tak ako sa predpokladalo, že mu ho vymývali pri konverzii do sektárskej skupiny. Bohužiaľ sa pritom neprihliadalo na fakt, že za konverziami do siekt stoja niekedy aj čisto náboženské motivácie. Zakladateľ deprogramovania Ted Patrick je v súčasnosti vo väzení. Potom sa objavil nový, menej razantný a fyzicky nenásilný spôsob – tzv. *excounselling*, čiže *výstupové poradenstvo*. Spočíva v tom, že „ex-poradca“ sa snaží vtrpieť do sektárskej priazne. Predstiera, že je dôveryhodná osoba, napríklad snúbenec sesternice z tretieho kolena, a pokúša sa priviesť „pacienta“ späť na zem. Účinnosť však zďaleka nie je taká vysoká, ako by sa z publikácií výstupových poradcov zdalo. A navyše, taký deprogramovací kurz stojí až 30 000 dolárov. Takže nijaký altruizmus, skôr biznis.

► **Prečo sa sektám darí získavať tak veľa mladých, často vysokoškolsky vzdelaných ľudí, navyše hlásiacich sa ku kresťanskej orientácii? Existujú nejaké špecifické skupiny ľudí, ktoré sú zvlášť náchylné na vstup do sekty, alebo je to len ich momentálne rozhodnutie?**

Pri všetkej úcte k robotníckym povolaniam, dojička z kravína asi nie je disponovaná k dokonalnej reflexii v rovine zmyslu života, o ktorú v náboženskosti v zásade ide. Tá je vlastná ľuďom s vyšším intelektom,

širším rozhľadom a samozrejme tam hrá úlohu vzdelanie. Fenomén siekt sa preto objavuje najmä medzi vysokoškólákmi. Školské prostredie a sociálna úloha školáka predlžuje psychologicky detstvo, a aj keď sa to na prvý pohľad nezdá, vysokoškóláci sú v podstate veľmi naivní ľudia. Teda pokiaľ berieme naivitu ako neschopnosť oceňovania informácií z hľadiska ich pravdepodobnosti. Vzdelanie tlačí ľudí k tomu, aby vedeli spracúvať informácie pomocou logických operácií. Žitý svet vo vnútri skrípt a učebníc však nie je súborom formálne čistých výrokov. Študenti vyrastajú v čiastočnej izolácii a v ochrane pred skutočným životom, a preto majú len veľmi matnú mapu skúseností, ktorá človeku umožňuje pohybovať sa v každodennej realite. Niet divu, že niektorí sa cítia ako topiaci sa v mori a snažia sa nahmatať záchranné kolesá. Preto zrejme tá markantná náchylnosť vysokoškólákov nielen k náboženským konverziám, ale aj k radikálnym náboženským formáciám, ktoré človeku stredoeurópskeho kultúrneho priestoru pripadajú veľmi exotické.

► Človek často žasne nad tým, čo niektoré sekty učia. Preto je veľmi zarážajúce, ako mnohí vzdelaní ľudia na to naletia. Jedno z možných vysvetlení je, že dôvody na vstup do sekty sú vyslovene iracionálne či emotívne, druhé, že sekty postupne dávajú záujemcovi informácie a vytvárajú tak o sebe veľmi skreslený obraz. Čo si o tom myslíte?

Neznalosť v oblasti ľudskej duchovnosti a nezakorenenosť v našej kultúrnej tradícii je asi dôvodom, prečo sa sektárske konverzie obmedzujú takmer výhradne na konvertitov z radov mladých vysokoškólákov nehumanitného zamerania. Je v tom zdanlivý paradox: Práve ľudia s exaktným empirickým

vzdelaním strácajú akékoľvek možnosti obrany, keď sa záutočia na ich nevedomú duchovnosť. Pretože v oblasti náboženstva principiálne o „empirickosť“ nejde. Študentovi matematiky, fyziky, prírodných vied alebo lekárovi jednoducho chýba základné „imunitné očkovanie“, teda povedomie o duchovnej bohatosti dvetisícročnej existencie európskej kultúry. Človek s plytkým duchovným vzdelaním nie je schopný posúdiť naivitu či bizarnosť nejakého sektárskeho učenia, s ktorým sa stretáva po prvýkrát v živote. Ľudia na druhom póle vzdelanostnej škály, teda s hlbokým humanitným vzdelaním (všeobecne kultúrnym, historickým, filozofickým atď.) sú na tom o poznanie lepšie. Jednoducho nie sú v tejto oblasti takí naivní, už ich vzdelanie ich podmieňuje k určitej hĺbke nahliadania, a preto omnoho častejšie konvertujú k renomovanému kresťanstvu. Na dokreslenie: Možno dokumentovať, že v oblastiach s najvyššou ateizáciou, to

znamená tam, kde sa ľudia najmenej hlásia k renomovaným cirkvám (u nás severné Čechy), bol zaznamenaný najhustejší výskyt siekt. Ľudia, ktorí majú určité náboženské túžby, dajú priechod ich rozvinutiu, len čo na to dostanú prvú možnosť. A potom za tým stoja úplne pevne a neotrasiteľne, aj keby to bola hocaká táranina.

► Sekty pravdepodobne využívajú rozličné stresové obdobia tých, ktorých oslovujú. Biografická sociológia predpokladá, že pri podobných príležitostiach má človek sklony preozprávať svoj životný príbeh s novou pointou...

Asi je to normálne v každom životnom zlome. Sme náchylní rozumieť svojej minulosti tak, aby potvrdzovala a vysvetľovala súčasné rozhodnutia. Celá postmoderná filozofia s jej relativizáciou hodnôt a pravdy je brilantne vymyslená táranina. O tom možno učene teoreticky

mudrovať, ale žiť sa to nedá. Ľudská psychika na to jednoducho nie je stavaná. Potrebuje isté pravdy. O tom, či je svet poznateľný alebo nie, sa môžeme donekonečna baviť, ale na rovine praktického života človek nedokáže prijať desivú neistotu. A náhle prichádza konverzia, pred človekom sa objaví celkom jasný zmysel jeho bytia, ktorý je čistý a krásny, a predchádzajúce udalosti sa mu zoradia do línie, ktorá vyzerá ako logický sled s nevyhnutným vyústením do obrátenia.

► Viete opísať, v čom vlastne spočíva taký nábor, aké sú jednotlivé fázy od prvého „náhodného“ stretnutia až po prijatie za člena sekty?

Je pravda, že získavanie nových členov sa deje na základe mimoracionálnych väzieb. Mladý človek sa ocitne v skupine optimistických a veselých mladých ľudí, ktorí ho prijímajú, obdivujú a oceňujú. To je obrovský rozdiel oproti rodine a škole, kde sa cíti sám a kde ho nikto nechápe. Americká psychológia hovorí o takzvanom „love bombing“, bombardovaní láskou. Ale v podstate niet rozdielu medzi závislosťou od sekty a iného antistresového prvku. Ide len o sociálny výber závislosti. Ľudia závislí od sekty sú väčšinou charakteristickí vysokými etickými kvalitami a ideálmi. Vstup do sekty považujú za najsprávnejší krok svojho života. Tým menej chápajú svoje okolie, ktoré ich odmieta.

Komplikujúcim faktorom samozrejme je to, že celý proces zmeny identity prebieha v režii ľudí, ktorých manipulovaný považuje za priateľov. To je úloha verbujúcich, ktorí pracujú so svojimi obeťami prakticky v totožnom algoritme ako klasický násilný brainwashing. Adepti siekt a kultov sú vystavení rovnakému biologickému, psychologickému i sociálnemu tlaku ako obeť hrozných manipulácií totalitných režimov.

Fyzicky, ale často len psychicky, sú uzavretí do cudzorodej komunity a sú vystavení jednostrannému prísunu informácií. Ten na nich pôsobí so značnou sugestibilitou a všetci títo ľudia majú pocit (podobne ako komunistická mládež päťdesiatych rokov), že sa pre novú svetlú identitu rozhodujú celkom slobodne a dobrovoľne. A tak asi najdôležitejší faktor rozlíšenia dvoch základných typov konverzií do siekt sa predstavuje okolnosťou, do akej miery sa táto konverzia sprevádza *vonkajšou konfliktnosťou* (protitlak zo strany rodičov a pod.), prípadne *konfliktnosťou vnútornou*, to znamená zistením, že vďaka nejakému podvedomému procesu človek smeruje niekde, kde nikdy nechcel byť.

► **Čo to teda vlastne je psychická manipulácia, ako prebieha a ako sa navonok prejavuje?**

Uvedomujem si, že nad pojmom *mentálneho programovania* môže niekto zaváhať v štýle: „Ako je to možné? Keď niečo myslím, tak to predsa myslím ja. A keď niečo chcem, tak to predsa chcem ja.“ No napriek všetkému príklady s posthypnotickou sugesciou ukazujú, že to tak nie je. Do človeka možno vložiť pokyny, aby robil to i ono, a takto programovaný človek koná otrocky v zhode s inštrukciami, aj keď je presvedčený o spontaneite svojich duševných pochodov a o svojej neobmedzenej slobode. Bohužiaľ s psychickým programovaním sa môžeme stretnúť aj pri celkom bdelom vedomí a v celkom profánnych súvislostiach. Ľudia sa ma často pýtajú, čo sa deje v hlavách ľudí, ktorí odchádzajú do siekt. Odpoviem im, že sa tam deje presne to, čo sa deje v hlavách voličov, ktorí v politickej oblasti volia politikov vodcovského typu – emotívne nadšené za nejakú vec, vyššiu ideu, a človeka, ktorý túto ideu uskutoční.

► **Znamená to, že sektarstvom a mentálnou manipuláciou sme ohrození všetci? Môžete o tom hovoriť trochu podrobnejšie?**

Prednedávnom podala v našej terapeutickú skupinu jedna vysokoškolačka rozbor súčasnej politickej situácie v Českej republike. Aj keď bola presvedčená, že išlo o výsledok jej analytickeho myslenia, všetkým bolo jasné, že predkladané názory neboli „jej“. Ona ich nevymyslela, iba ich prevzala – od Václava Klause. Svoju závislosť od tejto autority si však neuvedomovala a nikdy sa pre ňu vedome nerozhodla. Ona si len nedokázala spomenúť na jediný názor, v ktorom by sa od názorov svojho idolu líšila. (Čo sa týka iných politikov, o ich názory sa nezaujímal, pretože ich považovala iba za propagandu.) Svoj postoj obhajovala tým, že jej názory sú predsa logické. Čo možno bola pravda. Ale skupina nediskutovala o tom, či sú jej názory logické, ale o tom, či tieto názory sú „jej“. Či jednoducho nefunguje ako obyčajný informačný kanál, ktorým sa posúvajú („splavujú“) ďalej názory niekoho iného. Aby som to bližšie objasnil, poukázal by som na jeden z najdôležitejších aspektov „zbavovania slobody“ vôle človeka. Ide o mechanizmus *empatickej identifikácie* (empatia = vciťovanie) s predstaviteľmi moci. Kam až môže takto chápané programovanie v politickej oblasti zájsť, ukazuje príklad kampane za odsúdenie signatárov Charty 77. Na jar roku 1977 vystupovali v štátnych masmédiách ČSSR stovky rozhorčených občanov tejto krajiny s protichartistickými vyhláseniami. Paradoxné bolo to, že nikto z nich Chartu nepoznal. Dnes máme tendenciu si nahovárať, že títo ľudia svoje rozhorčenie iba „hrali“. Vôbec nie. Ale to rozhorčenie nebolo „ich“. Bolo to rozhorčenie súdruhov Biľaka, Husáka a ďalších politických autorít, do

ktorých sa títo predstavitelia pracujúcich natoľko vcítili a stožňali sa s nimi, že ich rozhorčenie a hnev jednoducho prijali za svoje.

► **Pod vplyvom najrozličnejších nepodarených TV seriálov si veľká časť ľudí predstavuje, že človek s naprogramovanou vôľou je bytosť so skleným pohľadom a křčovitými pohybmi, s utlmenou mimikou a fyzickou pasivitou. Horlivá aktivita siekt sa často mylne považuje za dôkaz spontaneity myslenia. Je vôbec možné, aby ten, kto je manipulovaný, postrehol, že to tak je a priznal si to?**

Aktivity človeka v stave mentálneho programovania nie sú o nič menej spontánne ako aktivity herca či hypnotizovanej osoby. Keď sú hlavné úlohy rozdelené, môže už herec hrať svoju úlohu s elánom a v určitých detailoch môže aj improvizovať. Nič to však nemení na skutočnosti, že hrá len úlohu, ktorá sa mu prideliť. Americký psychológ Milton Rokearch uvádza v tejto súvislosti tri rozlišujúce znaky programovaného myslenia:

1. Bezvýhradná konformnosť s autoritou: Človek s programovaným myslením sa najskôr pýta, *kto* čo hovorí, a až potom sa pýta, *čo* sa hovorí. Znalosť zdroja myšlienok je pre neho taká dôležitá, že ju používa ako rozlišovacie kritérium pravdy. Svojej autorite verí viac ako sám sebe a existuje minimum názorov, o ktorých môže vedome vyhlásiť, že sa nimi od názorov svojej autority líši.
2. Človek s programovaným myslením nie je schopný postrehnúť vnútornú rozpornosť téz, ktoré hlása. Pravdu povediac, na ich nerozpornosti mu ani nezáleží. Dôležité je, že tieto názory zastáva „jeho“ autorita. Tá istotne vie, že nejaké riešenie existuje. Aj keď tendencia k nekritickejmu prijímaniu autorít sa v Českej republi-

ke týka všetkých vrstiev obyvateľstva, v politickej oblasti sú priam knižným príkladom opät voliči ODS (ospravedlňujem sa im). Z nich napríklad len minimálna časť cíti rozpor medzi ich predvolebným *S Klausom*, alebo *vľavo* a dnešným (faktickým) *Vľavo s Klausom*.

3. Človek s programovaným myslením je ochotný k neveriteľným premenám zastávaných názorov a nijako to nie je schopné otriast jeho vierou v autoritu, ktorá tieto názory hlása. Je známe – aby sme uviedli príklad z inej oblasti – že napríklad Svedkovia Jehovovi očakávali ustanovenie Božieho kráľovstva na Zemi v roku 1914. Existujú svedectvá, že v jedálni ich brooklynského ústredia boli ráno 2. októbra 1914 všetci prítomní vzrušení z očakávania, že každú sekundu nastane nanebovzatie a oni sa začnú odpútať od zeme a odlietať smerom k oblakom. Nebesia sa neotvorili, ale väčšina Svedkov Jehovových zostala svojim vedomcom neochvejne verná a aj naďalej prijímala ich vieroučné vyhlásenia za „pravdu nad všetky pochybnosti.“

Ale aby som sa vrátil k pôvodnej otázke. Máte pravdu v tom, že nie je problém programované myslenie rozpoznať u niekoho iného, problém je túto skutočnosť poznať u seba a potom si ju sám sebe priznať.

► **Predpokladom pre úspešnú manipuláciu je vytvorenie neprekonateľnej priepasti medzi sektou a vonkajším svetom, ktorý sa nádejnému „novicovi“ vykresľuje ako nepriateľ s démonickou tvárou. Aj keď sa niekto rozhodne opustiť sektu, je pre neho veľmi ťažké sa znova začleniť do spoločnosti, ktorou sekta opovrhovala, a obnoviť prerušené sociálne väzby. Čo vlastne takýto navrátiliec do normálneho života prežíva a ako sa správa?**

Cíti sa ako mladý bláznivo zamilovaný človek, ktorému sa zrútila jeho prvá láska. Ten človek je svojím spôsobom rád, že pozná „temnú“ pravdu o svojom miláčikovi, ale napriek tomu prežíva depresiu zo zrútenia krásneho ideálu, ktorý mu presvecoval svet. Ale aby to neznelo ako bagatelizovanie. Tí ľudia prežívajú depresívne stavy, ktoré ich môžu doviesť až k samovražde. Tým skôr, že okrem sekty už nemajú po istom čase nijakých priateľov, nijakých blízkych ľudí a návrat do chaotickej, nespôsobnej a zlej postkomunistickej spoločnosti prežívajú ako hlbokú a úzkosť vyvolávajúcu traumy. Kolko krát tí ľudia ešte dlho po odchode zo sekty hovoria, že pobyt v nej pre nich predstavoval najkrajšie obdobie ich života!

► **Manipulácia a pobyt v sekte zanecháva na psychike ľudskej osobnosti hlboké stopy. Dajú sa tieto rany na ľudskej dôstojnosti po čase zahojiť?**

Samozrejme, že áno. No vyžaduje si to čas a ľudí, ktorí sú schopní takto zraneného človeka bezpodmienečne prijať.

► **Čo má v rámci prevencie robiť spoločnosť a čo jednotlivé tradičné cirkvi, aby sa predišlo problémom spojeným s psychickou manipuláciou a vplyvom siekt?**

Cirkvi musia žiť vierohodne a pravdivo. Keď napríklad pred vami sedí dievčina, ktorá sa opakovane stala terčom sexuálneho nátlaku zo strany kňaza, neudivuje, že vníma celú cirkev ako nevierohodnú a pokryteckú inštitúciu. Ľudia v sektách sú ľudia, ktorí vždy túžia po ozajstnej pravdivosti. Neprekvapuje, že taká dievčina ľahko podľahne zvodom sekty, ktorá jej ponúka vysoký (aj keď trochu „nenormálny“) mravný ideál. Navyše, dnešný človek, hlavne vysokoškolač, potrebuje ísť svojou vlastnou životnou cestou k Bohu. Skrze dialóg završený vlastným rozhodnutím. Akýkoľvek nárok na cirkevnú autoritu, pokiaľ nie je podopretý pre neho presvedčivými „dôkazmi“, odmieta. To dokonale ovládajú sekty, v cirkvách to, bohužiaľ, nebýva také časté.

Za rozhovor ďakuje
BORIS RAKOVSKÝ
Foto: A. MRÁKOVÁ

Chiliastické hnutia (2)

S myšlienkami chiliastického spisovateľa Ubertina z Casale je spätý aj vznik a pôsobenie skupín excentrickej zbožnosti – *flagelantov*, ktorí v rokoch 1260 – 1261 vychádzali z Peruggie, prechádzali južnou a strednou Európou a ohlasovali blížiaci sa koniec sveta. Davová psychóza bola ideologicky posilňovaná apokalyptickými náladami spomínaného Joachima z Fiore a hrôzou morovej nákazy (r. 1348). Príslušníci hnutí a stredovekých bratstiev, ktorí konali pokánie verejným bičovaním najmä za odvrátenie moru (čiernej smrti) sa sebatrýznením usilovali sprítomniť utrpenie Ježiša Krista. Medzi sektármi sa flagelanti udržali do 16. storočia, v niektorých prípadoch až do 18. storočia.

Francúzsky jezuita Henri de Lubac († 1991) poukazuje na nebezpečenstvo týchto stredovekých dozvukov učenia opáta Joachima: „*Vo všetkých rozličných formách, do ktorých sa joachizmus obliekol, ho možno považovať za nebezpečenstvo, ktoré ohrozuje dodnes. Poznávam ho v sekularizačnom procese, ktorý zrádza evanjelium; hľadanie Božieho kráľovstva premieňa na sociálnu utópiu. Vidím ho pôsobiť v tom, čo je právom označované ako – sebalikvidácia Cirkvi. Som presvedčený, že môže len zhoršiť biedu a viesť k poníženiu ľudstva.* Kardinál Joseph Ratzinger túto skutočnosť vysvetľuje nasledujúcimi slovami: *Eschatologické očakávanie neobsahuje nijaké predstavy o vnútornom naplnení dejín v nich samých: naopak, vyjadruje nemožnosť vnútorného naplnenia sveta. Všetky predstavy o konci sveta majú spoločný obsah práve v odmietaní očakávania spásy uprostred dejín.*“

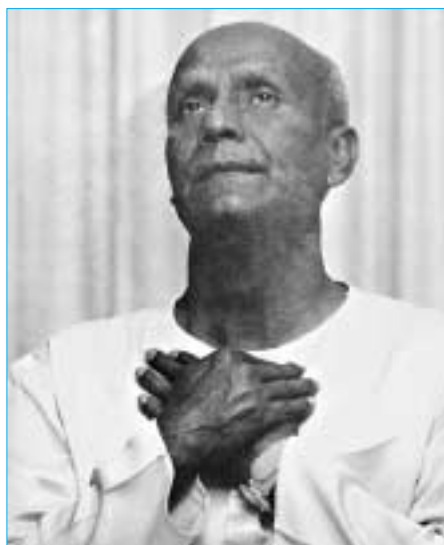
Zvláštnu pozornosť v šírení správ o parúzii treba o. i. vidieť aj v propagande Svedkov Jehovových, ktorí v tomto storočí už viackrát „zaručene“ označili dátum konca sveta. Tak napr. 1. marca 1925 časopis Svedkov Jehovových Strážna veža priniesol článok *Zrodenie národa*, v ktorom sa predkladal rozbor 12. kapitoly Apokalypsy. Príspevok predložil dôkazy o tom, že mesiášske kráľovstvo sa zrodilo v roku 1914. Kristus vtedy, podľa autora článku, začal vládnuť na svojom nebeskom tróne a Satan bol zvrhnutý z neba do

blízkosti zeme. Ale skôr, ako vláda „kráľovstva“ premení zem na raj, súčasný zlý systém bude musieť zaniknúť, tvrdia Svedkovia Jehovovi. Ako sa to stane, na to majú viacero názorov. Od roku 1914 teda ľudstvo žije v „čase konca“ tohto zlého sveta.

Nemožno poprieť, že aj príchod nového tisícročia je v mnohorakej podobe poznačený oživeným milenarizmom. Zdá sa, že z uvítania tretieho tisícročia sa najväčšia senzácia odohrá v najnovšej histórii. Masmédiá prinášajú spoľahlivé informácie, že napríklad Orient Express, QE2 a šesť britských Concordov sú už úplne vypredané, aby zobraли svojich pasažierov na palubu a „medzi nebom a zemou“ privítali nové tisícročie. Aj vstupenky na bankety organizované v tomto čase v najprestížnejších hoteloch sú už vypredané. Nepredpokladá sa, že by boli ešte voľné možnosti v okolí takých miest ako Pyramída, Zlatý bránový most, alebo Stonehenge či Trafalgarské námestie. (Problém je zatiaľ len v tom, či tretie tisícročie začne príchodom roku 2000, alebo až 1. januára 2001.)

Okrem pripravovaných atrakcií spojených s týmto medzníkom dejín sa objavujú početné skupiny živiace sa atmosférou konca sveta. „Vylepšené“ diela stredoveku Joachima z Fiory a podobných apokalyptikov sa veľmi dobre predávajú na knižných pultoch. Najmä v USA sa v dnešných časoch v mnohých podobách prejavujú sekty „konca sveta“. Tak napr. v Jeruzaleme bolo zatknutých 14 členov americkej sekty *Concerned Christians* (Zainteresovaní kresťania) a následne vykázaní z krajiny potom, čo polícia zistila, že plánujú útoky na posvätné miesta v Jeruzaleme a masovú samovraždu. V októbri minulého roku z Denvera odišlo 78 členov tejto sekty a sú obavy, že sa zdržujú v Jeruzaleme, aby tam očakávali príchod tisícročia. V súvislosti s príchodom roku 2000 sú vážne obavy z podobných prejavov aj iných chiliastických siekt.

Mnohí chcú spájať tieto myšlienky chiliizmu aj s prípravou kresťanov na rok 2000. No napriek mnohým atrakciám, ktoré súvisia s príchodom tretieho tisícročia, nemala by nám uniknúť skutočnosť,

„Majstrova“ umelecká vášeň

Dôraz na umenie vychádza už z koreňov v Šrí Aurobindovom ášrame a v jeho učení, ktoré nazýval *integrálna joga*, teda spojenie duchovných cvičení s umeleckou tvorivosťou a športovými výkonmi. Šrí Činmoj sa snaží, aby sám bol v tom vzorom pre svojich žiakov. Jeho žiaci uvádzajú, že skomponoval asi 13 000 piesní. Zdá sa však, že Šrí Činmoj je skôr muž kvantity než kvality. Jeho piesne pôsobia ako náhodne rozhodené noty na čiarach, ktoré nielenže nie sú usporiadané do taktov, ale nemajú ani skutočnú melódiu. Mnohé z nich sa vyznačujú stereotypne opakovanými troma za sebou stúpajúcimi tónmi, tak ako to vidíme i v jeho azda najpopulárnejších piesňach *Bhulite diyona* a *Supreme*. Šrí Činmojove piesne prezrádzajú jeho nepopierateľnú záľubu v tóninách s mnohými zníženými tónmi (bé). Napríklad v jednom spevníčku, kde je 30 piesní, je len jedna pieseň, ktorá má menej ako 5 bé (4), 12 piesní má 5 bé, 14 piesní má 6 bé 2 piesne majú dokonca 7 bé (jedna pieseň nie je dotlačená, takže nevidno predznamenanie). Azda i v tomto grafickom zápise sa prejavuje istá póza pre tohto muža taká typická.

Podobne i koncerty, na ktoré dokážu Činmojovi žiaci svojím neveriteľným úsilím a oddanosťou zhromaždiť tisíce poslucháčov, sú skôr exhibíciou množstva nástrojov, na ktoré Šrí Činmoj hrá, než predstavením nejakého hudobného nadania alebo virtuozity. To však nebráni jeho žiakom, aby tvrdili, že jeho koncert v roku 1995 v Prahe bol najdôležitejšou hudob-

nou akciou za ostatné roky. Možno dobre vystihla spôsob Činmojovho koncertovania jedna láskavá nemecká kritika, ktorá opatrne poznamenala, že v jeho vystúpení bolo vidieť „*nefalošovanú zvedavosť dieťaťa, ktoré skúša, čo sa stane, keď bude v tomto veľkom skladišti nástrojov fúkať, fahať a búchať*“. Iná nemecká kritika hovorí o jeho hraní na kontrabas ako o „*fidlikaní systémom pokusov a omylov*“. Iná česká kritika reaguje na Šrí Činmojov koncert v Prahe týmito slovami: „*Najviac ma prekvapila jeho hudba. Na mňa robila dojem, že je to niečo medzi neumelým vrzúkaním dieťaťa cvičiaceho svoje etudy a jazzovou improvizáciou. Často jeho hudba vyústila do búrlivej kakofónie zvukov, keď Činmoj bil do kláves hlava-nehlava. Jeho spev pripomínal spev postarších návštevníkov krčmy po záverečnej, ktorí so sprievodom harmoniky*

žalostne spomínajú na pesničky, ktoré poznali v mladosti. V jeho hlase bolo cítiť únavu veku a len veľmi ťažko sa mu dари-lo udržať čistý tón“. To Šrí Činmojovi nebráni v tom, aby na otázku svojho žiaka: „*Čo nám a zemskej atmosfére dáva vaša hudba?*“ bez váhania odpovedal: „*Tak veľmi to pomáha. (...) Môj hlas prináša oveľa viac božskosti než moje inštrumentálne koncerty*.“

Aj obrazy, ktoré Šrí Činmoj kreslí, udivujú svojou kvantitou. Do dnešného dňa údajne nakreslil napríklad 9 miliónov obrázkov vtáčikov. Niektoré zvieratá však robia tomuto umelcovi ťažkosti (pozri napr. nosorožec v časopise Křídla inspirace 1/94 alebo osol v Gandow, 53). To mu neprekáža, aby sa pýšil neveriteľnou kvantitou tvorby. Podľa jedného propagačného materiálu za jedenásť mesiacov vytvoril 100 000 obrazov a kresieb. To by však znamenalo,

že keby nespal a vôbec nerobil nič iné, tak by mal na vytvorenie každého obrazu menej ako 5 minút. Iný prameň dokonca uvádza, že za jeden deň nakreslil 16 031 obrazov. Podobne i počet básní, ktoré napísal Šrí Činmoj, dosahuje neuveriteľné kvantá. Dokonca za jeden jediný deň to bolo vraj rekordných 843 básní. Ani ony však nepôsobia ako presvedčivý dôkaz o nadaní, či až genialite svojho tvorcu. On sám však rozhodne netrpí nedostatkom sebavedomia vzhľadom na svoju umeleckú činnosť. Preto môže o svojich veršoch, ktoré sa nevyznačujú nijakou zvláštnou umeleckou kvalitou, vyhlásiť: „Príde čas vzletu storočia, keď milióny a miliardy hľadajúcich budú recitovať a opakovať niektoré z básní, ktoré vy recitujete tu a niektoré ďalšie básne, ktoré som napísal. (...) Neštudovali ste Vedy a Upanišády v sanskrite a ani ich študovať nemusíte. Keď študujete moje básne v rovnakom duchu ako hľadajúci v dávnych dobách študovali a recitovali Vedy a Upanišády, môžete dosiahnuť oslobodenie.“

No v skutočnosti je Šrí Činmoj aj v umeleckej oblasti pre svojich žiakov géniom obdivovaným za všetko, čo vytvorí alebo predvedie. Dobrým príkladom toho, ako rozdielne možno interpretovať tú istú skutočnosť, je výrok jedného Činmojovho hudobne vzdelaného žiaka, ktorý vysvetľoval Činmojovu neschopnosť hrať na hudobný nástroj ako „nádhernú božskú nezávislosť od systému našej hudby“. Aj na Činmojovu umeleckú činnosť totiž jeho žiaci samozrejme nazerajú celkom nekriticky ako na prejav ich božského majstra.

Kult osobnosti a manipulácia

Pomer žiaka k svojmu majstrovi (guru) sa v plnej miere určuje pravidlami zasvätenia alebo dikshami. Ako vysvetľuje Činmoj: „Diksha (zasvätenie) znamená obeť, ide o sebaodovzdanie. Guru odovzdáva žiakovi časť svojho životného dychu a žiak dáva majstrovi sľub, že z celej duše a až do konca svojho života bude majstrovi verný a že svojmu majstrovi bude bezpodmienečne slúžiť.“ Všetko v tomto hnutí sa potom odvíja na počesť tohto guru, ktorý je pre svojich žiakov všetkým. Dobrým príkladom v tom môže byť firma Madal Bal, v ktorej pracujú výhradne žiaci Šrí Činmoja a ktorá podniká napríklad v dovoze železiarskeho tova-

ru a potom financuje aj rozličné Činmojove aktivity. Každý návštevník tohto podniku si musí všimnúť, aké náročné je nájsť takého pracovníka, ktorý by na svojom odevu nenosil nápis obsahujúci Šrí Činmojovo meno. Počítače v tejto firme zdravia svojho užívateľa Šrí Činmojovými výrokmi, z reproduktorov neustále znie len hudba Šrí Činmoja atď. V súčasnosti dokonca žiaci v nemeckom Heidelbergu stavajú Šrí Činmojovi prvý chrám.

Takýto obdiv a závislosť je potom samozrejme možné využiť na manipuláciu so žiakmi. Šrí Činmoj sa však ohradzuje proti tomu, že by išlo o skutočnú závislosť. Vysvetľuje to svojim žiakom takto: „V hlbšom zmysle však vidíš, že si aj naďalej užívaš slobodu. Len ju teraz používaš na to, aby si počúval svojho majstra.“ Podobne vyznieva aj výzva z istého Šrí Činmojovho prejavu: „Existuje len jeden dôvod, pre ktorý žiadam ľudí, aby opustili Centrum. A to je neposlušnosť. Som ochotný takmer všetko, čo robíte, prijímať alebo tolerovať, ale neposlušnosť nie. (...) A tak vám všetkým hovorím: Prosím, prosím, nebuďte neposlušní. Keď ma neposlúchate, revoltujete proti vôli Najvyššieho, ktorý je vo mne.“ Inokedy to Šrí Činmoj formuluje ešte jasnejšie: „Želám si, aby ste od dnešného dňa každé moje pranie brali ako Boží príkaz. Inak si svojou neposlušnosťou budete kopať svoj vlastný hrob.“ A aj keby sa žiakovi videlo, že taká poslušnosť nie je pre neho dobrá, je naďalej presvedčovaný: „Vaša myseľ povie, že ma nasledujete ako pes, ale vaše srdce odvetí: Idem, pretože chcem byť s ním. Chcem byť jednotný s vôľou svojho majstra.“ A žiak má potom

vyznať: „Je to moja vôľa, robiť vždy to, o čo ma on požiada. Nezáleží na tom, o čo ma požiada – ako hrdina to vykonám. Neurobím to preto, že som sa odovzdal do jeho vôle, ale preto, že je to moja vôľa, moja túžba.“ Do príslušnej činnosti sa potom žiak manipuluje jednak poukázaním na city, jednak neurčitými znakmi a naznačeniami. Také pokyny totiž vedú oddaných vyznáčov k ešte väčšej aktivite a obetavosti, než je v skutočnosti prikázaná. Tak dokáže Šrí Činmoj hovoriť k svojim žiakom veľmi citovo: „Moje sladké a božské deti. Vo vonkajšom svete máte svojich rodičov. Vo vnútornom svete máte (jedného) otca navždy a naveky. A on zostane vaším otcom pre večnosť a jeho meno je Šrí Činmoj.“ Ako odplatu očakáva oddanú lásku od svojich žiakov: „Najprv si len niekoľko minút opakujte: Milujem môjho Guru, milujem môjho Supreme. Jeden deň, jeden týždeň, jeden mesiac, jeden život; urobte si z tejto vety mantru.“

Týmito prostriedkami potom možno vybičovať vyznáčov k stále väčším a väčším výkonom: „Tento mesiac, apríl, sa chýli ku koncu, ale nepriateľské sily zostávajú v tomto roku, najhoršom z najhorších, pri sile až do konca júna alebo júla. Prosím vás, moji drahí, vyberte si stranu Supreme, postavte sa na stranu Supreme. Bojujte, bojujte proti nepriateľským silám a umiestnite víťazstvo k nohám nášho Pána, milovaného Supreme. Buďte statoční, buďte statoční, bez spánku, bez dychu, buďte statoční, buďte bez prestania statoční a prineste víťazstvo k nohám Supreme.“ Výzva k stále väčším výkonom sa však netýka len duchovnej oblasti.

Foto: A. MRÁKOVÁ

Športové výkony

Do integrálnej jogy patrí aj tvrdenie, že transcendentnosť a duchovná kvalita človeka sa prejavuje aj v neobvyklých športových výkonoch. Sám Šrí Činmoj o sebe vyhlasuje, že napríklad zdvihol jednou rukou 3,5 tony, zdvihol lietadlo či slona. Na tieto výkony však neexistujú nijaké skutočné dôkazy. Pri skutočnom meraní síl, na majstrovstvách veteránov v atletike vypadol v behu na 100 metrov už v kvalifikácii. Pokiaľ by išlo o obyčajného starnúceho muža, ktorý si snaží udržať kondíciu, tak by jeho životný štýl mohol byť v mnohých ohľadoch sympatický. Avšak vzhľadom na to, že si robí nároky na božskosť a nadpozemské schopnosti, nárokuje si na náročnejšie kritériá a jeho predvádzanie sa stáva trápny odvarom toho, čo o sebe tvrdí. Tým viac, keď to porovnáme s povestou, ktorú o ňom šíria jeho vyznávači.

Zdá sa ale, že je to práve bezhraničný exhibicionizmus, čo ženie tohto starnúceho muža do stále nových výkonov. A tak sa Šrí Činmoj nechá filmovať ako hrá tenis, ako behá či dvíha činky. Avšak na rozdiel od svojich priemerných výkonov, vyznávačov doháňa k skutočne nezvyčajným výkonom. Jeden jeho žiak robil takmer dvadsať kilometrov kotrmelce, sedem hodín a sedem minút zároveň klusal a žongloval s tromba loptami, päťdesiat hodín bez prestania tleskal a iné. Samozrejme sa však môže stať, že títo nadšení žiaci, snažiaci sa uspokojiť svojho guru, môžu preceniť svoje sily a na svoju snahu doplatiť. Známý je prípad, keď sa jeden z Činmojových žiakov pripravoval na to, ako pri istej šou prekvapí svojho guru tým, ako dlho vydrží pod vodou bez dýchania. Pri nácviku v svojom byte pravdepodobne stratil vedomie a utopil sa. Typické je, že sa ani Šrí Činmoj ani jeho hnutie za tento tragický prípad necítia vinní, pretože celkom logicky tvrdia, že o tom nevedeli a že šlo o vlastnú prehnanú aktivitu dotyčné-

Sri Chinmoy a Nelson Mandela

ho žiaka. Týmto spôsobom je vždy možné sa dištancovať od dôsledkov všetkých len naznačených príkazov.

Na druhej strane sa telo žiakov popri nútení do supervýkonov podmaňuje a núti k askéze. Tá sa prejavuje aj vo výzvach k životu v sexuálnej zdržanlivosti až k absolútnemu celibátu. Existujú špeciálne pravidlá oddeľovania chlapcov a dievčat v boji proti pokušeniu druhého pohlavia. Za najnebezpečnejšie miesto sa považujú dopravné prostriedky, pretože údajne práve v pohybujúcom sa priestore vznikajú obzvlášť silné sexuálne túžby. Preto muži a ženy nesmú spolu cestovať. Dokonca napríklad ani otec s dcérou sa nesmú viezť v jednom aute. Preto keď sa niekam spoločne doprava zmiešaná skupina Šrí Činmojových žiakov, chlapci sedia v kupé a dievčatá stoja na chodbe.

Typické pre žiakov Šrí Činmoja ďalej je, že sa na jeho odporúčanie všetci zúčastňujú na najrôznejších vytrvalostných behoch. A to bez patričného tréningu. Je to však pre toto hnutie dôležité nielen ako dôkaz prekonávania seba samých, ale aj preto, že tieto behy sú zároveň veľkými propagačnými akciami. Najmä keď mávajú v svojom názve slovo „mier“.

Exhibicionista

Slovo „mier“ je v tomto hnutí veľmi frekvencované. Všetky vyššie uvedené aktivity majú väčšinou spoločné to, že vo svojom názve nejakým spôsobom obsahujú slovo mier. Či sú to mierové behy, mierové koncerty alebo ďalšie aktivity, pri ktorých Šrí Činmoj vystupuje ako veľký muž mieru. Napriek mnohým otázkam na žiakov a napriek štúdiu kníh Šrí Činmoja sa mi však nikdy nepodarilo nájsť, čo vlastne tento muž pre mier robí. Pokým, pravda, nepristúpime na teóriu, že vyžaruje zo seba takú silnú auru, ktorá ovplyvní jeho okolie natolko, že koná mierovú činnosť bez toho, aby on sám musel niečo robiť... Otázniky sa predovšetkým vznášajú nad jeho mierovými mestami, letiskami, vodopádmi atď. Ide o to, že najrôznejšie lokality na celom svete sa vyhlasujú za Šrí Činmojove miesta a stavajú sa tam stĺpy alebo plakety s jeho menom. Typickým slovným zvratom možno nazývať tieto miesta aj *Šrí Činmojovými kvetmi*. Medzi takéto mierové kvety už údajne patria Niagarské vodopády, Viktóriine vodopády, delta rieky Mekong, Mariánske Lázně, Český Krumlov a mnoho ďalších miest. Dňa 27. augusta 1996 sa stala mierovým kvetom aj

Socha slobody. V roku 1995 bolo pražské letisko Ruzyň vyhlásené za Šrí Činmojovo mierové letisko. Vzniká však podozrenie, že vo väčšej miere ako prínos pre mier sú tieto stĺpy, ktoré Činmoj všade stavia, uspokojením jeho túžby vidieť na všetkých týchto stavbách svoje meno.

Podobne sú aj vyššie uvedené mierové koncerty Šrí Činmoja skôr náborovými akciami tohto guru, než príspevkom k svetovému mieru. Šrí Činmoj dokonca žiadal, aby sa Praha stala hlavným mestom mieru a už bola pripravená zmluva, ktorú však magistrát zatiaľ odmietol podpísať. V oficiálnom návrhu tejto zmluvy boli aj takéto formulácie: *„Hlavné mesto Praha je týmto ako prvé Mierové hlavné mesto Šrí Činmoja na európskom kontinente vybraté, aby šíriло poslstvo mieru a jednoty. (...) Šrí Činmoj je človek mieru, ktorý ponúka svoju neúnavnú službu najvyššiemu cieľu univerzálneho mieru, lásky a harmónie. Vysoko uznávaný filozof, ktorý dáva ľudstvu vyššiu víziu a ktorého úsilie smeruje k naplneniu neobmedzeného potenciálu ľudského ducha.“* Samozrejme, že slovo „mier“ je stále dobrým artiklom, proti ktorému je väčšina politikov a iných činiteľov bezmocná. A tak je aj dobrým kľúčom, ktorý mu otvára dvere tých, s ktorými sa tento neprekonateľný „slávoman“ snaží stretnúť.

Styky s osobnosťami

Sú to práve jeho mierové slogany, ktoré mu spolu so zatajením pravých duchovných ambícií otvárajú cestu k najvyšším svetovým politikom, s ktorými sa okamžite fotografuje a na základe týchto „dôkazov“ potom buduje pyramídu, po ktorej sa dostáva opäť o kúsok vyššie k tým, s ktorými sa dosiaľ ešte nestretol. Na druhej strane je to práve táto nenásytná túžba fotografovať sa so všetkými slávnymi tohto sveta (a Šrí Činmojovi je jedno, či je to komunista Gorbačov alebo pápež), ktorá môže spochybniť jeho vlastné hodnoty. Len ten, kto sám nič neznamená, môže tak veľmi túžiť po tom, aby ho videli

Sri Chinmoy a pápež Pavol VI.

s niekým slávnym. Napriek tomu bývajú takéto fotografie Šrí Činmoja s najrôznejšími celebritami pre menej premýšľajúcich ľudí „dôkazom“ toho, že musí byť významnou osobou. Málokto si uvedomuje, že stretnutie alebo fotografie s niekým slávnym vôbec nemusia znamenať, že ten človek Šrí Činmoja podporuje. V tomto ohľade je veľmi typické rozprávanie hovorcu Westminsterského paláca, pána Weatherilla: „Musím sa priznať, že som sa so Šrí Činmojom stretol. Vnútil sa nám (He sold himself to us) na základe materiálov zo Spojených národov. (Aj napriek tomu, ako dodáva redaktor časopisu, že guru nemá nijaké oficiálne postavenie v rámci Spojených národov a

Srí Chinmoy a John Major

táto organizácia sa snaží od neho dištancovať.) Spomínam si, že mal so sebou fotografiu, keď sem prišiel. Ja som sa ho pýtal: Čo mienite urobiť s tými fotografiami? Tie by sa nemali publikovať. Ste tu len na zdvorilostnej návšteve.“ Aj napriek tomu sa Weatherillove fotografie so Šrí Činmojom uvádzajú v oficiálnych publikáciách tohto hnutia. Samozrejme sa už nikde v materiáloch hnutia neuvádzajú dementi týchto slávnych ľudí, ktorí mnohokrát až neskôr zistia, koho vlastne svojou autoritou zaštitili. Často až dodatočne vyjde najavo, akými prostriedkami sa žiakom Šrí Činmoja podarilo dobyť ďalší post pre svojho majstra. Typická je výpoveď Rogera Scotta, hovorcu National Park Service, ktorá dokonca povolila upevniť Šrí Činmojovu plaketu na Sochu slobody v New Yorku: „Vraveli, že v nijakom prípade nie sú náboženskou skupinou, sú len nasledovníkmi Šrí Činmoja, ktorý je propagátorom svetového mieru. Pripadalo nám to ako dobrý apolitický program, s ktorým je možné spolupracovať.“

A tak sa Šrí Činmoj stále pokúša zaistiť napríklad fotografiami s pápežmi, aj keď vzťahy medzi pápežmi a Šrí Činmojom sú trochu iné, než ako sa snažia tieto fotografie naznačiť. Jasne to vyjadril biskupský ordinariát z nemeckého Speyeru: „Odkazy

na stretnutie medzi Šrí Činmojom a pápežom Pavlom VI., resp. Jánom Pavlom II. – dokonca i s fotografiami – sa často zneužívajú na propagačné a náborové účely. Okrem troch krátkych stretnutí v rámci generálnej audiencie neexistujú žiadne, nieto ešte oficiálne, vzťahy. Vatikán sa dokonca výslovne od Šrí Činmoja a jeho náboženských nárokov dištancoval.“

Záver

Po objektívnom zhodnotení sa teda javí ako najobdivuhodnejšia na tomto hnutí schopnosť hŕstky vyznávačov (v celosvetovom meradle maximálne 2000 a u nás a na Slovensku spolu maximálne 400) pevne usadiť svojho guru vo vedomí verejnosti a zaistiť mu tak publicitu. Je takmer neuveriteľné, ako sa niekoľkým roztrúseným žiakom v tom-ktorom meste darí vylepiť také neuveriteľné množstvo plagátov a usporiadať také ambiciózne akcie. Sám Šrí Činmoj vlastne nie je ničím výnimočný ani originálny. Ani jeho kompilačné učenie vychádzajúce z bežných hinduistických motívov či filozofických úvah. A už vôbec nie v prípade jeho údajne transcendentálnych fyzických výkonov. Tie z nich, ktoré sú merateľné a dokázateľné, ako sú bežecké výkony, sa pohybujú v medziach normálu pre muža jeho veku, ktorý trávi dostatok času udrzovaním telesnej kondície. Jeho kvantitatívne umelecké aktivity nesú rysy samoúčelnosti a exhibicionizmu, nie také neobvyčajné u starnúcich zberateľov známok, staviteľov lodí vo fľašiach a pod. Mnohé ďalšie aktivity, ktorými sa Šrí Činmoj prezentuje, prezrádzajú spoločného menovateľa v jeho snahe o obdiv a umiestnenie svojho mena na také množstvo miest, keď je to len trochu možné. Samotné koncentračné, meditačné a kontemplačné techniky môžu byť (podľa primára psychiatrického oddelenia, ktorý si neželá byť menovaný) nebezpečné pre psychiku jednotlivca. Obzvlášť sú to techniky vystupovania do subtilného tela a pozorovania samého seba, ktoré môžu spôsobiť rozdzvenie osobnosti a iné psychické problémy. Zároveň však aj techniky používajúce autohypnózu, ako v prípade sústredenia na transcendentál, keď sa nekonajú pod odborným vedením a môžu sa stať nezodpovedným zahrávaním s dosiaľ nepreskúmanými oblasťami ľudskej psychiky. Mimoriadne nebezpečenstvo môže hroziť tým, ktorí by mali v sebe skryté predpoklady na epilepsiu.

TOMÁŠ NOVOTNÝ

Foto: archív

7 ➡➡ Chiliastické hnutia (2)

že tu ide o úplne iné nazeranie na prelom storočia a tisícročia. Samozrejme Cirkev neprestáva očakávať príchod svojho Pána každým dňom, ale vôbec ho nespája s rokom 2000 či s iným dátumom. Veď Pánov deň príde ako zlodej v noci (porov. 1 Tes 5, 2). Pápež Ján Pavol II. sa ohľadom tejto významnej udalosti obrátil na kresťanský svet, aby dôstojne oslávil unikátnu udalosť v dejinách vesmíru – príchod Ježiša Krista ako človeka na túto zem. Od počiatku svojho pontifikátu poukazuje na výzvu nadchádzajúceho tisícročia a na moment poučenia pre celú Cirkev. Zmienil sa o tom vo všetkých svojich encyklikách. Napríklad v encyklike z roku 1987 *O sociálnej starostlivosti Cirkvi* napísal: „Terajšie obdobie na vigíliu tretieho kresťanského tisícročia je osobitne preniknuté očakávaním, akoby novým ‚adventom‘, ktorý sa určitým spôsobom vzťahuje na všetkých ľudí.“ Bezprostredne pred týmto dôležitým krokom do nového obdobia vydal apoštolský list *Tertio millennio adveniente* (Tretie tisícročie prichádza), v ktorom bližšie oboznamuje s Veľkým jubileom roku 2000 a stanovuje detailný program prípravy naň. Tento umožňuje kultivovať blížiacu sa udalosť a osláviť dvetisícročnicu kresťanstva. Jubileum by mohlo odpovedať na situáciu v dnešnom svete, v ktorom možno vidieť veľa zla, ale aj skrytého dobra a mnohých možností, ako tento svet urobiť lepší a ľudskejší, nezabúdajúc na opravdivú vlasť v nebesiach.

Sláviť Veľké jubileum 2000 teda neznamenať stať sa prívržencom nejakej fantastickéj špekulácie o zvrate časov, alebo rozduchávať strach pred katastrofou. Týka sa všetkých troch dimenzií času a nádeje na večnosť. Ján Pavol II. vyhlásením Jubilejného roku 2000 dáva zvláštnu príležitosť všetkým prejaviť vďaka voči Bohu za vykúpenie. Vďaka za kresťanstvo druhého tisícročia a ako veľkú príležitosť ohlasovania nádeje pre tretie tisícročie. Totiž ako hovorí citovný teológ de Lubac: „Proti oslňujúcim snom o budúcnosti je treba triezvo konštatovať: Pre nás kresťanov je doba zvestovania za nami. Definitívnu skutočnosť máme v znameniach a pokiaľ bude trvať čas tohto sveta, nemožno tento stav prekročiť. Pokiaľ to neuznáme, vraciame sa od kresťanskej nádeje späť do mytológie.“

VILIAM JUDÁK

V dnešných časoch je už takmer samozrejmé, keď nás na ulici osloví človek s ponukou jednoduchého riešenia páľčivých problémov ľudstva. Aj keď sa väčšinou zháčime v správnej predtuche, že ide o prívrženca niektorej zo siekt, sme náchylní prijať tento čiernobiely pohľad z jednoduchého dôvodu: potrebuje me nejakú oporu v tomto rozháranom a možno niekedy aj deprimujúcom svete. A navyše, cítime sa osamelí a sklamaní, bez priateľov, zbavení všetkých ideálov. A teraz sa nám to všetko zrazu ponúka. To bol možno prípad aj bývalej munistky, ktorá navštívila našu redakciu v nádeji, že zhodí zo seba bremeno sektárskej minulosti a že sa s nami a s našimi čitateľmi podelí o túto jej možno už ani nie takú nezvyčajnú skúsenosť. A tak sa vlastne začal náš rozhovor...

► **Veľa ľudí si stále myslí, že na nich je každá sekta „krátka“. Prečo a čím tá zaujali ľudia z Cirkvi zjednotenia, ktorých verejnosť pozná skôr pod názvom munisti?**

Mnohí, keď počujú slovo „sekta“, vybavajú si niečo vzdialené a nepredstaviteľné. Aj ja som si to myslela, kým sa mi v sekte neocitla moja najlepšia priateľka. Pochádzam z vidieka. Od štrnástich rokov som preč z domu – najskôr som bývala v internáte, teraz bývam v ubytovni v Bratislave. Doma som nenašla uplatnenie. Rodičov mám rozvedených, a tak život pre mňa nebol jednoduchý. Priateľka, ktorá mi bola oporou, ma opustila, prežila som i niekoľko citových sklamaní, menila som zamestnanie, ktoré som mala rada, no zaberalo mi najmä víkendy, ktoré som

chcela tráviť doma s matkou, aby som jej ako jediné dievča v rodine mohla trochu pomôcť. Postupne som stratila pevnú pôdu pod nohami, všetky istoty boli fuč. Upadala som do depresí, moje sebavedomie bolo na bode mrazu. Najstrašnejšia však bola tá prázdnota v srdci. Hnevala som sa najmä sama na seba. Vtedy sa mi zrazu ozvala moja priateľka. Začali sme sa stretávať a ja som bola rada, že mám niekoho, komu sa môžem vyrozprávať. Dôverovala som jej, veď roky sme sa poznali. V decembri 1995 ma pozvala na víkend so zaujímavými ľuďmi. Tešila som sa, že spoznám nové tváre. Tak som sa vlastne ocitla na mojom prvom trojdňovom seminári organizovanom Cirkvou zjednotenia – munistami.

► **Ako prebiehal seminár? Mala si dosť priestoru uvažovať o témach prednášok a slobodne sa k nim vyjadriť, alebo si „dobrovoľne“ všetko prijímala a nemala si pochybnosti?**

Seminár po privítaní „odštartoval“ úvodnými prednáškami: o páde ľudstva, o hriešnom strome, z ktorého všetci pochádzame. Všetky nešťastia a katastrofy boli pripísané na vrub našich prarodičov Adama a Evy, ktorí si nesplnili svoju povinnosť. Medzi jednotlivými prednáškami bolo vždy pripravené malé pohostenie a tento cyklus sa znova opakoval. Večer bol krátky kultúrny program.

Vtedy sa mi videl trochu naivný, ale cítila som sa dobre, a tak som tie prednášky rýchlo vypustila z hlavy. Na konci nám upiekli tortu, všetci nám gratulovali a dostala som aj diplom o absolvovaní „narodnín“. Podľa nich som sa práve vtedy narodila do „nového“ života. Keďže som nikoho o vysvetlenie nežiadala, ani som nijaké nedostala.

Po tomto seminári prišli Vianoce a Nový rok. Ponorila som sa do práce a seminár pre mňa ostal iba spomienkou. Po dvoch rokoch mi moja priateľka poslala svadobné oznámenie. Mňa pozvala na svadbu ako svedka. Vtedy sme sa stretávali častejšie. Po svadbe ma pozvali na lyžovačku – samozrejme organizovanú munistami, pretože ona už bola tzv. „full time“ členom, teda členom na plný úväzok. Stále som bola sama a tak som sa potešila, že budeme opäť na dlhší čas spolu. Lyžovačka bola lacná a vo veľmi peknom prostredí. Ako sa neskôr ukázalo, bol to vlastne 7-dňový seminár CZ, obdoba toho trojdňového, iba s tým rozdielom, že bol obsirnejší. Tentoraz som už vnímať aj prednášky. Nevieť, či to bolo tou krásnou prírodou, zdravou lyžovačkou, alebo prítomnosťou mojej dlho odmlčanej kamarátky, ale prijímala som ich tak, ako sa mi servirovali, bez otázok a pochybností. Po určitom čase som však zbadala, že mi moja priateľka vôbec nepripadala ako šťastná novomanželka. Zdala sa mi celkovo akási

odcudzená, už to nebola ona, akú som ju poznala.

Na konci seminára sa všetci dali do gala a tvárili sa, že príde niečo veľmi dôležité. Premietli nám film o živote reverenda Muna a jeho manželky. Mala som pocit, ako keby celý seminár spel iba k tomuto záhadnému odhaleniu, ktoré môžu poznať iba niektorí vyvolení. A to tajomstvo znelo: reverend Mun je novodobý mesiáš, predpovedaný druhý príchod Krista, ktorý prišiel ako človek na túto Zem ukázať ľudstvu, ako dosiahnuť dokonalosť a kráľovstvo nebeské ešte počas pozemského života. Ak sme chceli vedieť viac, bolo treba navštevovať ďalšie a ďalšie prednášky, absolvovať 15-denný seminár, dokonca, ako vraveli starší členovia, konal sa i 40 a 80-dňový seminár. Avšak tie sa organizovali väčšinou v zahraničí bez ohľadu na to, či človek poznal reč alebo nie.

► **Bola si prekvapená, keď ti zrazu povedali, že očakávaný mesiáš je vlastne reverend Mun?**

Nie. Už predtým som totiž od priateľky nejaké informácie o ňom zachytila. No nevenovala som im veľkú pozornosť. Teraz však táto správa vo mne vyvolala veľkú zvedavosť: čo bude nasledovať, aký je to človek, ktorý chce dosiahnuť dokonalosť celého ľudstva, nastoliť na Zemi mier a spojiť všetky národy do jedného spoločného národa. To všetko totiž Mun sľubuje.

➤ **Čo pre oddaných munistov znamená, keď sa povie San Mjung a Hak Ča Han Munovci? Je pravda, že sa pred ich fotografiou každé ráno so zbožnou úctou klaňajú?**

Znamenajú pre nich „pravých rodičov“, ktorí ako jediní bez hriechu založili „pravú rodinu“ na Zemi, a preto všetci ich stúpenci by ich mali bezhranične nasledovať. Oni sú pre munistov jediní, čo dokonale poznajú *Princíp* – oficiálne učenie Cirkvi zjednotenia – a ukazujú ostatným cestu k dokonalosti. Vedia odstrániť svár v rodinách, násilie a zločiny medzi ľuďmi. Treba im preto vzdávať úctu každý deň. Napríklad aj ranným klaňaním sa pred ich fotografiou...

➤ **Majú munisti aj nejaké náboženské obrady? Ak áno, môžeš opísať ich priebeh?**

Každú nedeľu sa koná „bohoslužba“ a každú stredu niečo tomu podobné spojené s prednáškou. Používajú sa spevníky, z ktorých prítomní spoločne spievajú „oslavné chóry“ na záchrancov ľudstva – „pravých rodičov“ San Mjung a Hak Ča Han Munovcov. Potom nasleduje modlitba jedného člena za všetkých končiaca slovami: „v mene ideálu pravých rodičov a Ježiša Krista, amen“. Ďalej je prednáška niektorého z uznávaných členov, väčšinou zo zahraničia. Počas prejavov koluje košík s obálkami, do ktorých ľudia vkladajú peniaze – pre potreby Cirkvi zjednotenia. Takmer všetky prejavy sa týkajú reverenda Muna a splnenia zodpovednosti voči nemu. Najdôležitejšou podmienkou nevyhnutnou k dosiahnutiu dokonalosti je, podľa Muna, založiť si ideálnu rodinu s ideálnym partnerom (ktorého „neomylné“ určí sám Mun) a splodiť ideálne deti,

ktoré už budú zbavené pôvodného hriechu a budú mať „očistenú“ rodovú líniu.

➤ **Cieľom každého munistu je teda založiť „dokonalú rodinu“ napojenú na „pravých rodičov“ – manželov Munovcov. To je dôvod, prečo ich stúpenci rev. Muna žiadajú, aby im vybral ich životného partnera? Čo predchádza tomuto výberu? Požiadala si aj ty o takýto výber?**

Stúpenci rev. Muna veria, že on ako druhý Kristus je Boží Syn, inými slovami, že má nadprirodzené schopnosti. Jednou z nich je práve schopnosť podľa fotografie vybrať človeku vhodného partnera, s ktorým v manželskom zväzku spolu dosiahnu dokonalosť. Na fotografii musí byť vidieť čelo a ľavé ucho žiadateľa. Dodnes sa čudujem, podľa čoho sa v mojom prípade „otec“ Mun riadil, keď na mojej fotografii nebolo čelo a ľavé ucho skoro vôbec vidieť. Začínam mať preto pocit, že ide o veľmi nechutný „vtip“. Alebo že by si partnera vybral niekto zo služobne starších členov a rev. Mun mu to za jeho zásluhy iba „odklepol“?

Výberu partnera predchádza účasť na trojdňovom, sedemdňovom a nakoniec pätnásťdňovom seminári, účasť na bohoslužbách, ako aj aktívne zapojenie do práce v Munovom hnutí. A nevyhnutná je aj sedemdňová hladovka, pri ktorej sa nič nejde a pije sa iba voda. Niektorým členom povolili absolvovať ju až po výbere partnera, ako napríklad mne. Keďže nikdy sa nevie, kedy bude ďalší výber partnera, novým členom odporučia, aby sa prihlásili do toho najbližšieho, a vtedy im načas odpustia aj absolvovanie niektorej podmienky, ako to oni nazývajú. Ich obľúbenou argumentáciou pritom bolo: „Cesta obnovenia je cestou odškodnenia“.

Do poslednej chvíle nevedno, kedy presne sa bude konať výber a čo všetko uchádzača čaká. Keď som požiadala o výber partnera, musel mi to najskôr povoliť národný vedúci. Musel potvrdiť, či som na túto „výnimočnú“ udalosť dostatočne pripravená. Potom som v angličtine vyplnila dotazník, pri ktorom mi pomáhali starší členovia. Ďalej boli potrebné už spomínané fotografie. Keďže sa to všetko zbehlo na poslednú chvíľu, „odporučili“ mi, aby som využila služby umeleckého fotografa (pravdepodobne munistu), ktorý za to chcel nehoráznu sumu. Na obrad – tzv. Požehnanie – sme okrem svadobných šiat museli mať všetko ostatné oblečenie nové – začíname predsa „NOVÝ“ život napojený na „pravých rodičov“. Čiže sme potrebovali ešte jedny šaty na prezlečenie, topánky, spodnú bielizeň, atď. – všetko nové. Navyše na poslednú chvíľu som sa akoby náhodou dozvedela, že aj za samotné „požehnanie“ sa platí. Treba vraj zaplatiť za prenájom haly, za ubytovanie a stravu zahraničných hostí, a to predsa niečo stojí. Suma, ktorú sme nakoniec museli za tento „duchovný“ akt zaplatiť, bola „iba“ niekoľko desaťtisíc korún...

➤ **Ak sa niekomu vybratý partner nepáči, má vôbec možnosť ho odmietnuť?**

Áno, má, ale munisti sa ho snažia presvedčiť, že práve on je pre neho ten pravý, keď mu ho vybral sám Mun. Ak ho napriek tomu odmietne a chce v budúcnosti znova požiadať o výber partnera, vedúci mu uloží niekoľko podmienok, ktoré musí splniť (napr. hladovka, horlivejšie zapájanie do fundraisingu a pod.) ako určitú formu odškodnenia.

➤ **Spomenula si, že podmienkou pre výber partnera**

ra bola aj aktívna práca v hnutí. Očakáva sa, že ten, kto sa k munistom pridá, sa onedlho stane tzv. „full time“ členom, to znamená, že zanechá školu, rodinu a bude slúžiť ideálom rev. Muna na plný úväzok. Ako a z čoho vlastne títo ľudia žijú a ako využívajú toľko voľného času?

Presne, ako si povedal, je to služba „ideálom“ rev. Muna. Ľudia pre neho opustia prácu, prerušia štúdium, zanevrú na svoje záľuby, priateľov, rodinu. Paradoxom v tejto súvislosti je, že jedno z hlavných propagačných hesiel hnutia je usporiadaná rodina! Za to sa im „veľkoryso“ ponúkne bývanie, strava a malý finančný príspevok, na druhej strane sa však od takýchto „full time“ členov očakáva že budú kedykoľvek k dispozícii, kedykoľvek, keď to vedúci pokladá za potrebné.

Ako trávia títo ľudia voľný čas? Budeš sa čudovať, ale možno ho majú omnoho menej ako bežný pracujúci človek, živiteľ rodiny. Väčšinou študujú *Princíp*, alebo sú zapojení do rôznych programov. Napríklad *fundraising*. Ide o predávanie rôznych spomienkových predmetov, väčšinou v zahraničí. Získava sa tým nemalý finančný príjem, samozrejme pre hnutie. Iba ak niekto vyberie viac, ako mu nariaďuje norma, môže si trochu prilepšiť. Keď človek neovláda reč danej krajiny, v ktorej sa nachádza, dostane tabuľku s nápisom: „Som študent, podporte moje štúdium“. Vedúci každému ráno určí jeho rajón, o 7. hodine ho vyloží na „plac“ a o 19. hodine sa po neho vráti. Ostatné je iba na ňom – veď pánboh (a možno aj rev. Mun) sa o všetko postará...

Ďalšou známou činnosťou je *witnessing*. Ide v podstate o klasický nábor nových členov, väčšinou oslovovaním

náhodných obetí na ulici. Ja som sa napríklad zapojila do rozdávania *Prípitku manželskej vernosti*. Každý večer sme boli spojení s ďalšími skupinami, dokonca i z okolitých štátov, a pretekali sme sa v tom, kto odovzdá viac tohto tzv. „predpožehnanie rev. Muna“. Ak sa nenaplnil plánovaný počet udelených požehnaní, naposledy to myslím bolo pre 360 miliónov párov, zarátajú sa do tohto počtu aj osoby, ktorým sa tento prípitok odovzdal. Takže „predpožehnanie“ sa vlastne v štatistike mení na požehnanie.

Ľudia v komunite majú svoj režim, ktorý dodržiavajú. Ráno sa všetci zhromaždia pred fotografiou „pravých rodičov“, ktorej sa viackrát poklonia. Munisti túto fotografiu nosia všade so sebou a pred každou činnosťou sa na ňu sústreďujú. Po tomto vzdaní úcty manželom Munovcom nasleduje modlitba a čítanie niektorého z Munových prejavov. Potom sú raňajky. Členovia bývajú oddelene – bratia zvlášť a sestry zvlášť. Panuje tam veľmi prísna morálka. Každý čaká na výber svojho životného partnera (väčšinou z iného štátu). Tí, čo už partnera majú, sú v dvoj- až trojročnej lehote, počas ktorej musia partneri žiť oddelene. Až po jej uplynutí môžu spolu normálne žiť ako manželský pár. Ak si nejaký voľný čas ušetria, členovia komunity ich opäť vedú k tomu, aby ho trávili nad otvorenými stránkami Princípu. A to sa aj bez reptania deje.

► **Z viacerých príčin je odchod zo sekty skôr zriedkavosťou. Ak sa ale niekto, ako napríklad ty, rozhodne opustiť rady „vyvolených“, s akými pocitmi musí zápasiť?**

Napriek tomu, že som medzi munovcami nebola dlho, približne pol roka,

„stihla“ som toho veľa. Pre moju otvorenú a zhovorčivú povahu som bola pre nich šťastným úlovkom. Za ten čas som absolvovala výber partnera, zúčastnila som sa na rôznych „cirkevných“ akciách, niekoľkokrát som navštívila byt „full time“ členov. Možno preto, že ma munisti až tak dlho neovplyvňovali a nemaniupulovali so mnou, stačil dôvernejší rozhovor s mojimi známymi (našťastie tesne pred plánovaným odchodom na „požehnanie“) a pochopila som, kde som bola a kam som sa to vlastne rútila. Ďalším popudom odísť bolo, keď som mala možnosť vidieť fotografie, ktoré zachytili blahobyť, v akom rev. Mun žije. Každému svojmu dieťaťu vystrojil tri svadby (podľa kórejskej a munovskej tradície a civilnú) s bohato naloženými stolmi, drahými šatami. Takto žije mesiac, ktorý chce pomôcť ľudstvu? Stále som počúvala, ako sa zasadzuje za svetový mier: založil automobilku, baletný súbor, zbrojársky podnik, redakciu novín atď. Ale veď to sú inštitúcie produkujúce peniaze a propagujúce organizáciu, na ktorej čele stojí on sám. Napriek tomu, že som sa viackrát pýtala, nikto mi nevedel povedať, či dal postaviť napríklad nemocnicu, či poukázal peniaze na humanitu, alebo inak pomáha sociálne slabším ľuďom. Videla som, ako skromne žijú jeho prívrženci. Kam sa tie peniaze teda podeli? To napokon vyústilo do môjho rozhodnutia odísť. Nebolo to ťažké. Ťažké však boli výčitky svedomia, ktoré ma prenasledovali. Munisti totiž svojim členom vstúpia presvedčenie, že ak niekto spoznal *Princíp*, a napriek tomu od nich odíde, bude vydaný napospas Satanovi, pretože vraj opustili mesiáša. Ani po dlhom čase od môjho odchodu z Cirkvi zjednotenia som sa úplne tohto strachu nezbavila...

Človek by neveril, čo všetko sa za ten rok, čo som „na slobode“, zmenilo. Zrazu som prestala svet vnímať čiernobiele, netriedim ľudí na našich – dobrých a tých „zo sveta“ – zlých. Začala som sa na život dívať reálne a naplno, bez ružových okuliarov, ktoré nám každodenne rev. Mun a jeho stúpenci nasadzovali. Avšak na povrch vyplávali staré problémy, ku ktorým sa pridali problémy nové. Stále som si ešte nevedela predstaviť, čo ďalej. Doľahla na mňa veľká prázdnota, ktorá trvala niekoľko mesiacov. Opustila som partiu ľudí, s ktorými som trávila všetok čas a pre ktorých som zanevrela na všetkých dovtedajších priateľov a rodinu. A to sa tak ľahko a rýchlo napraviť nedá. Mojm veľkým šťastím však bolo, že som neodišla zo zamestnania, mala som preto aké-také financie, ale čo je hlavné, celkom som nestratila rodinné zázemie a pár dobrých priateľov. Mnohí z tých, ktorí zakotvili v nejakej sekte, o to všetko vinou ideológie pohlcujúcej postupne celého človeka, prišli. Pre toho, kto opustí sektu, sú tieto „svetské“ putá, ako ich sekta nazýva, veľmi dôležité.

► **Čo by podľa teba mohlo týmto ľuďom pomôcť?**

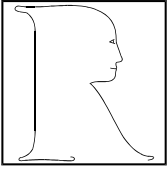
Ja som až po roku nabrala odvahu hovoriť s ľuďmi o mojej sektárskej skúsenosti. Vlastne som na to ani nemala príležitosť. Mám taký pocit, že sa spoločnosť, ale ani kresťania, o tento závažný problém dostatočne nezaujímajú. Mali by byť voči týmto ľuďom otvorenější, pretože oni sú vlastne obeťami. Nemali by sa báť pomenovať veci pravými pojmami. Medzi ľuďmi ešte stále panuje názor, že čo je za mojím prahom, to sa ma netýka. No dnešný svet a uponáhľaný spôsob života doslova vrhá hľadajúcich do pazúrov siekt. Dodnes neviem, ako

som mohla byť taká naivná, že som munistom naletela. Možno viac ako naivná som bola nešťastná a opustená a hľadala som spoločnosť, akúkoľvek, len aby som nebola osamotená. A takýchto ľudí chodí po našich uliciach veľa. Veľmi ľahko uveria krásnej vízi, ktorá sa im naservíruje. Avšak prebudenie do reality a vytriezvenie z opojného ružového sna je vždy veľmi ťažké. Tak akosi to bolo aj v mojom prípade. Preto som bola úprimne rada, bez nadsadenia, že som sa dopočuľa o vašom časopise a o odborníkoch, ktorých občas pozývate na prednášky. Robíte to veľmi dobre, škoda len, že o vašom časopise málokto vie. Mal by sa dostať do farností, cirkevných zborov, ale i všade tam, kde sa stretáva mládež. Tá je v tomto smere najviac zraniteľná. Myslím si, že tradičné kresťanské cirkvi by v tomto mali *Rozmeru* podať pomocnú ruku.

Takisto médiá by mali vhodnou informovanosťou v tejto oblasti zohrať pozitívnu úlohu. Avšak nijaké médium nenahradí priamy ľudský kontakt. Ja som sa po celý ten čas snažila nájsť podobne postihnutých ľudí. Márne. Bolo by nanajvýš potrebné, ak by sa niekomu podarilo založiť združenie bývalých členov siekt, nemuseli by pritom byť z tej istej sekty, ktorí by sa o svojej skúsenosti mohli navzájom podeliť. Uľahčilo by to mnohým z nich návrat do normálnej spoločnosti. Som rada, že som v *Rozmere* dostala priesťor a dúfam, že aj toto moje svedectvo pomôže práve tým, ktorí najviac potrebujú „otvoriť oči“.

Za rozhovor (i za kompliment redakcii) ďakuje
BORIS RAKOVSKÝ

(Aktérka rozhovoru si priala zostať v anonymite. Redakcia jej rozhodnutie rešpektuje.)

Severotaliansky psychokult Damanhur

Krásny svet

Najväčšia ezoterická komunita na svete

„V našom laboratóriu pracujeme na technikách reinkarnácie. Iba prednedávnom sme dokázali vedome povolať späť do života zosnulého člena našej komunity, teraz žije znova medzi nami ako dieťa.“ Airaudi o synchronických energiách a astrálnom vedomí, o kozmických zákonoch, o alchýmii a spagýrii, tajných náukách starých Egypťanov rozpráva ľahkým a zábavným tónom, akoby prinavrátene duše mŕtveho do tohto sveta bolo iba detskou hrou.“

Oberto Airaudi ➤ (47), v Taliansku široko-d'aleko známy ako zázračný liečiteľ, zanechal pred vyše dvadsiatimi rokmi svoju prekvitajúcu prax v Turíne a presťahoval sa spolu so skupinkou rovnako zmyšľajúcich do ivrejského kraja, dobrú hodinu jazdy autom severne od hlavného mesta Piemontu. Tu, uprostred najhlbšej provincie severného Talianska, sa podľa

Airaudiho slov nachádza „najvýznamnejšie silové centrum“ sveta: Hneď štyri „meridiány synchronickej energie“, ktoré údajne obopínajú Zem ako sieť pulzujúcich žíl, sa práve v údolí Valchiuselly zbiehajú do jedného uzla. Minulé generácie vraj mali k týmto geomagnetickým vedomostiam ešte priamy prístup: preto cielene stavali pyramídy alebo gotické katedrály práve na priesečníkoch týchto žíl, čo týmto stavbám dodávalo ich zvláštnu silu. A práve on, Airaudi, objavil tento „jedi-nečný areál magických síl“ pri jednom svojom „astrálnom putovaní“; vzápätí mal víziu, a tá mu dodala istotu, že tu má vzniknúť „Mesto Svetla“, ktoré ešte počas puberty videl vo sne.

„Magický areál“ zakúpili s finančnou podporou turínskej okultnej scény. V roku 1975 Airaudi založil „spirituálne spoločenstvo Damanhur“. Dnes tu žije na 185-hektárovom pozemku vyše 700 adeptov. Damanhur – „Mesto Svetla“, sa pokladá za najväčšiu ezoterickú komunitu na svete. Má prísnu organizáciu s vlastnou vládou, súdntvom, bezpečnostnou službou a požiarnym zborom. Výchova dorastu sa usmerňuje od materskej školy až po vlastnú univerzitu. Majú svoje noviny, svoj televízny vysielateľ, vlastné peniaze, ba dokonca aj vlastný tajný jazyk.

Komúna žije roztrúsená v šesťdesiatich domoch. Na upravených cestách sa možno stretnúť so symbolmi každej mysliteľnej okultnej tradície. Najmä Horus, staroegyptský boh svetla a poznania, sa vynára v mnohorakých podobách. K tomu indiánske totemy, keltské snemové kamene, sochy gréckych bohov a satyrov. Aj domy sú pomalované ezoterickými symbolmi, navyše aj všakovakými piadimužkami, nymfami a faunmi. Medzi tým kvetinové záhony, fontány, malý pavilón. Na vyvýšenine stojí *Otvorený chrám*, akási obdoba gréckej agory s dvoma stĺporadiami, ktoré na čelnej strane ohraničuje oltár boha Hora. Slávia sa tu rituály s utajeným významom. Ako hovorí Airaudi, nezasvätení by aj tak nechápali, čo sa tu odohráva.

Vstupný štít

Animálne energie kozmu

Na prvý pohľad vyzerá Damanhur skôr ako neškodné spoločenstvo blúznivcov so spoločným sklonom k mystickému uspošobeniu každodenného života. Z ampliónov plynie jemne žblnkajúca hudba sfér, ľudia sa pri stretnutí zdravia éterickým pozdravom: „con te!“ (som s tebou!). Mnohí obyvatelia chodia do zamestnania mimo areálu, väčšina však pracuje vo vlastných podnikoch, v ktorých sa vyrábajú prírodne farbené tkaniny a naturálne potraviny. Módné oblečenie navrhnuté a vyrobené v Damanhure sa distribuuje do butikov na celom svete. Polovica zárobku sa odvádza komunite. Okrem „normálneho“ pracovného času musí každý člen ešte vykonať presne stanovenú službu pre spoločenstvo. Fajčenie v Damanhure je prísne zakázané, naopak alkohol tečie prúdom. Preto, aby sa dosiahol „súzvuk s animálnou energiou kozmu“, vysvetľuje Airaudi, majú sa zvieratá každodenne zaraďovať nielen do ponuky jedálneho lístka, ale aj uctievať ako totemy: pri vstupe do komunity prijíma každý nový člen meno primeraného zvierťa. Damanhurania sa navzájom titulujú ako Jaguár, Žirafa, Tchor, Kobra či Chobotnica. Airaudi sa nejaký čas volal Sokol, dnes sa ako jediný v Damanhure necháva osloviť občianskym menom Oberto. Aj inak zohráva animálita viditeľne veľkú úlohu: nápadne často sa v Airaudiho výkladoch uvádza, že sexu sa v Damanhure nijaké medze nekladú.

Ezoterické špirály

Vstup do komunity si podľa Airaudiho vyžaduje viacročnú prípravu, počas ktorej aspiranta krok za krokom uvádzajú do tajomstiev Damanhuru. „Nezasvätenému“ pripadajú ako surová zmes dávno zaslých mysterióznych kultov, teozoficko-špiritistických náuk o záchrane sveta a ezoterických púťových atrakcií New Age. Nepomôže mu ani vyše 150 Airaudiho ezoterických spisov, vydávaných vo vlastnej edícii Horus. Tituly ako *Morire per Imparare* (Umrieť za poznanie) alebo *Il mistero della reincarnazione* (Mystérium reinkarnácie) ostávajú rovnako nepochopiteľné ako damanhurská náuka o „špirálovo-energetických silách selfu“. Na základe organodynamických pokusov Wilhelma Reicha so „životnou energiou“ vyvinul Airaudi najrozmanitejšie špirálovité útvary z medeného drôtu, ktoré majú na „rovine jemnej látky“ očisťovať od každej negativity. V podobe náramkov či náhrdelníkov ochraňujú údajne svojho nositeľa pred chorobami, vo forme honosne vypracovaných konštrukcií, neraz so zakomponovanými tajomnými sklenenými fiolami (nádobami s úzkym hrdlom), majú dokonca imunizovať proti rádioaktívite. Zvláštne „selfové aparátúry“ vraj umožňujú astrálne putovanie do iných svetov.

Pozadie kultového vodcu

Oberto Airaudi pochádza z okolia Turína. Hlavné mesto Piemontu sa pokladalo v druhej polovici 19. storočia za metropolu európskeho okultizmu. Piemontský panovnícky rod Savojských zjednotil početné malé štátiky Talianska do spoločného kráľovstva. V roku 1861 vyhlásili, napriek rozhorčenému odporu Vatikánu, Talianske kráľovstvo. S cieľom znížiť vplyv Katolíckej cirkvi, Savojskí v Piemonte odjakživa tolerovali „alternatívne“ náboženské hnutia. Mormónov, ba dokonca aj okultistov, špiritistov a mesmeristov, ktorí boli v iných oblastiach Talianska prísne zakázaní, v Turíne vítali s otvoreným náručím. Pápež obvinil Savojských, že protežujú „satanistov“, a Turín označili za „Diablove mesto“. Koncom storočia sa tu usadila „teozofická spoločnosť“ – vplyv jej zmätenej kombinácie ezoteriky a rasistických bludov je tu cítiť dodnes. Nápadné sú početné skupiny a skupinky v Turíne, ktoré sa tak ako predtým teozofia, svojhlavo držia egyptského okultizmu. Jedna z príčin spočíva zaiste v tom, že v Turíne sa ešte od napoleonských čias nachádza najväčšie egyptské múzeum na svete.

Airaudi už od mladosti prejavoval mimoriadny sklon k mágii a okultizmu. Ako sedemnásťročný uverejnil svoju prvotinu s názvom *Cronaca del Mio Suicidio* (Kronika mojej samovraždy), kôpku dosť morbidných ezoterických preludov. Dvadsaťročný mal už vybudovanú úspešnú prax ako „pranoterapeut“ (ide o druh „liečby“ kladením rúk). Jeho „vizia“ je neprehľadným kompilátom gnostickej mytológie, hermetických tajných náuk a kryptomysticistických výmyslov. Hranica s psychiatriou splyva. Je obťažné ho sledovať, keď hovorí o „astrálnom vedomí ľudského rodu“, o „mikroatraktoroch“ či „atlantických pentakloch“. Každý štvrtok má „prednášku“: v niekoľkohodinových, bez bodky a čiarky, bez papiera prednášaných prejavoch Airaudi uvádza svojich adeptov do hlbších tajomstiev Damanhuru. Pre nezasvätených to celé nedáva zmysel. S diskusiou sa, prirodzene, nepočíta, a ani nie je dovolená. Ani najnehoráznejšiemu nezmyslu nemožno protirečiť, ako uhrnutí visia Damanhurania na perách svojho „duchovného vodcu“. Podľa oficiálneho výkladu „ústavy“ Damanhuru je účasť jednotlivých členov komunity na Airaudiho „prednáškach“ dobrovoľná, práve tak, ako čítanie jeho nespočetných kníh a brožúrok. V skutočnosti však sa prezencia presne zaznamenáva v zvláštnom študijnom výkaze.

Naším bohom je spoločenstvo

Aj inak sa vynárajú nápadné rozpory medzi „ústavou“ a realitou Damanhuru: oficiálne nemá komunita ani vodcu ani duchovného predstaveného. „Naším bohom,“ hovoria, „je spoločenstvo.“ Esperide, splnomocnená pre styk komunity s verejnosťou, najväčšmi zdôrazňuje tvrdenie, že Damanhur nemá „štruktúru sekty“. Naopak, vládne tu vraj „absolútna základná demokracia“: vládu zloženú z troch duchovných vodcov a zodpovednú za dlhodobé plánovanie a koordináciu v polročných intervaloch nanovo volí všetkých 700 členov. Neskôr však vyjde samozrejme najavo, že už dvadsať rokov vo všetkých voľbách pravidelne potvrdzujú Airaudiho vo funkcii „člena vlády“. Napriek tomu Esperide zdôrazňuje, že Airaudi nemá ani v najmenšom nič spoločné s guru, ako sú Bhagwan Osho Rajneesh, Shoko Asahara či David Koresh; skôr sa cíti byť skromným služobníkom spoločenstva. Airaudiho nenápadný zovňajšok, jeho mierne sklonená chôdza, jeho vystupovanie, pôsobiacie pri rozhovore

Chodba

Stroj času

Sieň vody

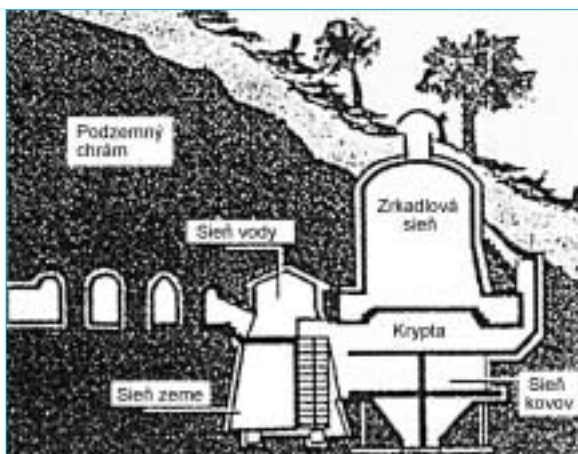
s nezasvätenými skôr zakríknuto a nieisto, by vskutku mohli budiť taký dojem, hoci blazeovano-blahosklonný spôsob zaobchádzania s vlastnými prívržencami protirečí jeho tvrdeniu, že je „rovný medzi rovnými“, práve tak, ako pokorný postoj, aký zaujíma pechota Damanhuru v jeho prítomnosti. Aj jeho novučičký Mitsubishi Space Runner či súkromný vrtuľník svedčia skôr o opaku, nehovoriac ani o jeho vile snov v horách, ktorú obýva so svojimi najbližšími.

Podzemný labyrint

Až nedávno vyšlo najavo, že výstavba autonómnej komunity bola iba účelovým prostriedkom na dosiahnutie skutočného cieľa Mesta Svetla. Damanhur, pomenovaný podľa staroegyptského mesta s podzemným chrámovým komplexom, za 18 rokov vytvoril podobný podzemný chrámový komplex, ktorý svojimi rozmermi presahuje všetky predstavy: do kopca prerazená gigantická sústava tajných chodieb, koridorov, komôr, krýpt a siení, labyrintový systém s rozlohou vyše 3500 m², zvonka nepozorovateľný, zodpovedajúci výške 11-poschodového domu. Tajný vchod na zadnej strane dobermanmi ostro stráženého dvora vedie najskôr pod malú klenbu pokrytú egyptsky pôsobiacimi hieroglyfmi; odtiaľ odbočuje chodba, no po niekoľkých metroch sa končí. Ani náznak ďalších priestorov. Pomocou vreckového diaľkového ovládača otvára Airaudi celé tony vážiace tajné

dvere uprostred jednej fresky: úzky koridor, pestro pomaľovaný ezoterickými symbolmi a ideogramami, krivolaké schodíky a klesajúce cestičky. Zrazu sa človek ocitne v mramorom vykladanej miestnosti, pokrytej ako faraónova hrobka reliéfnymi vyobrazeniami egyptských bohov. Tajné dvere v dlážke, ktoré sa dajú otvoriť iba diaľkovým ovládačom, otvárajú cestu do kľukatého koridoru vedú-

ceho nadol do sály s kruhovým pôdorysom: *Sieň vody* je celá pokrytá symbolmi, inotajmi a tajnými znakmi. Na dlážke je mozaika tancujúcich delfínov, vo výklenku oltár so svietiacou krištáľovou guľou. Nad miestnosťou sa klenie kupola z modrého skla *Tiffany*. Za tajnými dverami a tajnou chodbou sa otvára *Sala della Terra* (Sieň Zeme), zasvätená „mužskému princípu“. Osem stĺpov zdobených kryptosymbolikou podopiera kupolu zo skla v zemných farbách. Bombastické fresky „nového človeka“ zdobia steny. Estetika podzemných priestorov odzrkadľuje náuku Damanhuru o tom, že každý človek je umelec a každá práca je umenie. Podľa Airaudiho umenie roznečuje božskú iskru, ktorá je vlastná každému človeku: okrem niekoľkoročného kopania a vynášania rovných dvoch miliónov vedier hlušiny smel sa preto každý Damanhuran tým či oným spôsobom doslova „umelecky“ realizovať. Výsledkom je ohromná a fascinujúca zmláť fresiek, obrazov, mozaík, zobrazení a symbolov, ktorých kvalita siaha od číreho diletantizmu cez remeselné vkusné až

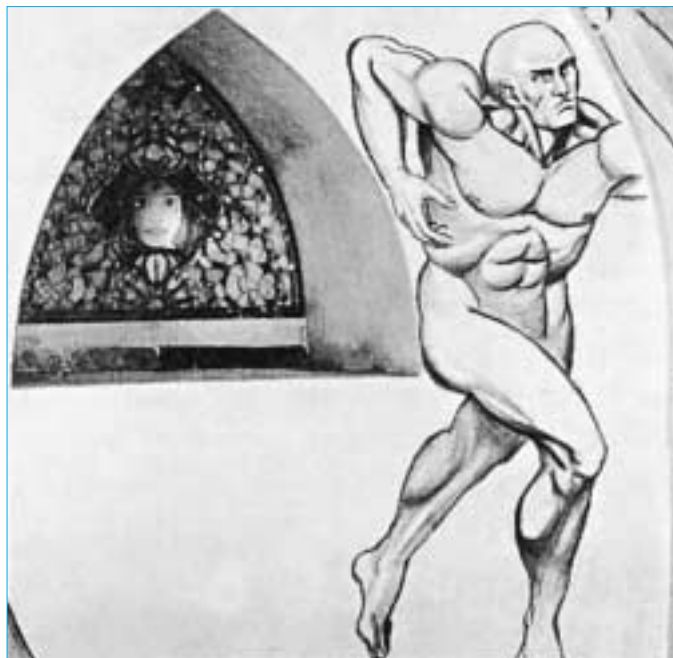
po vyslovene umelecky náročné práce. Po nekonečnom vystupovaní a zostupovaní tajnými priechodmi a galériami vstúpi človek do nedokončenej *Siene kovov*, vyzdobenej medenými sochami a umelo osvetlenými vitrážami s motívmi byzantskej mystiky. Aj tu damanhurskí adeпти umenia pri tvorbe celkom očividne načreli do tradície fašistického zobrazovania tela. Z Airaudiho „vízie“ sa podľa jeho slov doteraz realizovala sotva dvanástina, podzemný *Chrám ľudstva* má nakoniec zaberáť plochu rovných 500 000 m². Ďalšie tajné dvere vedú do *Priestoru sfér*, klenutej miestnosti obitej lístkovým zlatom s ôsmimi krištáľovými guľami v oltárových výklenkoch. Tieto gule, ako tvrdí Airaudi, sú naplnené alchymistickou tekutinou a prostredníctvom špirálového drôtu z medi sú spojené priamo s energetickými meridiánmi Zeme. Odtiaľto možno každý bod Zeme zasobiť životnou energiou.

Reinkarnačné laboratórium v podsvetí

V susednom laboratóriu sa vykonávajú pokusy s reinkarnáciou. Podľa Airaudiho sa už viac ráz podarilo povolať späť do komunity zosnulých členov Damanhuru v tele novonarodených detí. Ďalšie laboratórium obsahuje údajne fungujúci „stroj času“, ktorý má umožňovať výlety do minulosti i budúcnosti. Žiadosť o praktickú ukážku sa však demonštratívne ignoruje. Cieľom „labyrinthového putovania do vnútra selfu“ je *Zrkadlová sieň*: akýsi podzemný dóm so štvorcovou zrkadlovou základňou a pyramídovitými, do vnútra naklonenými zrkadlovými stenami. V pätnásťmetrovej výške sa nad miestnosťou klenie kupola zo skla *Tiffany* – najväčšia na svete, poskladaná z vyše 82 000 častí. Hoci chrám slúži na rituálne stretnutia a inscenácie, samotná stavba zjavne predstavuje podstatu a kvas komunity Damanhuru: konštrukciu gigantickej selfickej energetickej špirály na „nové zjednotenie ľudstva s jeho božským pôvodom“.

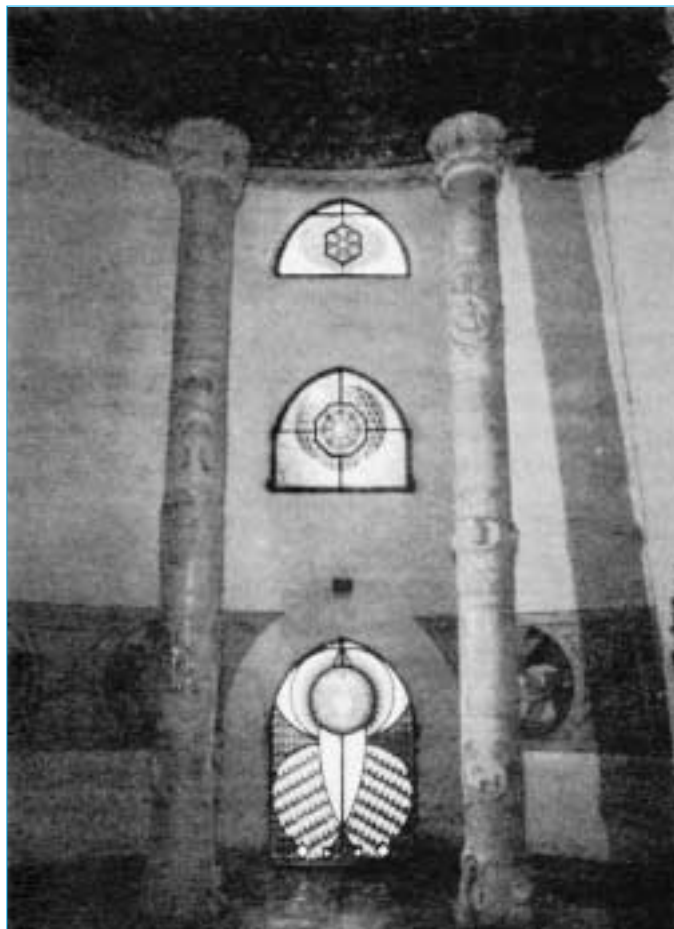
Existencia podzemného chrámového komplexu bola až donedávna celkom utajená – ani miestni obyvatelia Valchiuselly o ňom nevedeli – až kým jeden bývalý člen, ktorý sa dostal do sporu s Airaudim, neinformoval úrady. Stavbu ihneď zastavili.

Hrozí tomuto chrámu spustošenie alebo premena na turistickú atrakciu? Eudia z dedín v okolí Damanhuru nechcú mať nič spoločné so spirituálnou komunitou v kopcoch. Sú to „samí blázni“, možno počuť v jedinej krčme v susednej dedine, no cítia tu aj strach pred Damanhurami: získali už vraj trinásť kresiel na radniciach okolitých dedín. Šepkajú sa aj o kyselinových útokoch proti kritikom. Medzi miestnymi sa však nájdu aj priatelia Damanhuru. Sanáciu

V Chráme nového človeka

skrachovanej syrárne sa im totiž podarilo zachrániť miestnu mliečnu výrobu pred totálnym krachom; sediaci by sa boli museli bez veľkej investície „bláznov“ vzdať. Aj zadaním tkáčskych zákaziek pre miestne rodiny sa vytvorili nové príjmové možnosti. Miestna rímskokatolícka cirkev obviňuje Damanhur z „nemorálnych a satanistických praktík“, ktoré však Mons. Luigi Bettazzi, biskup miestnej diecézy Ivrea, nie je ochotný potvrdiť.

Chrám Človeka – Sieň Zeme

Foto: archív

Mesto Svetla

Ešte aj znalec ezoteriky ostáva pri návšteve chrámu bezradne stáť. Sú to naozaj len celkom neškodní blúznivci hľadajúci lepší svet, alebo tu ide o jeden z totalitne štruktúrovaných vykorisťovateľských psychokultov ako v prípade Rona Hubbarda, Otta Mühla či Osho Rajneeha? Je Airaudi, napriek všetkým tvrdeniam, predsa len ktosi ako Shoko Asahara alebo David Koresh? Aj nová vláda v Ríme je bezradná: príslušný minister by sa musel najskôr s problémom oboznámiť. A to potrebuje čas. Najmä keď sa Damanhur teší podpore Forza Italia, pravoorientovaných kruhov okolo Silvia Berlusconiho.

Až do vyriešenia situácie Mesto Svetla usilovne verbuje nových členov; mimo komunity má po celom svete už vyše 20 000 prívržencov. Aj v Nemecku už založili vlastné pobočky, majstrom pera je Berlínčan Dietmar Klawitter. K najagilnejším propagátorom Damanhuru patrí Frankfurťan David Luczyn, ktorý je známy ako redaktor rozličných ezoterických časopisov. Luczyn pravidelne usporadúva v Nemecku prednášky spojené s premietaním diapozitívov, pri ktorých zasväcuje do „horusiánskej filozofie“ Damanhuru.

COLIN GOLDNER

Foto: autor

(Z časopisu BERLINER DIALOG preložila NORA VALOVÁ)

Colin Goldner – klinický psychoterapeut, vedie mníchovské Fórum kritickéj psychológie, Informačné stredisko a poradňu pre poškodených terapiou. Nedávno uverejnil v nakladateľstve Pattloch-Verlag kompendium s titulom *Psycho: Terapie medzi serióznosťou a šarlatánstvom*. Okrem Berliner Dialogu prispieva Goldner aj do časopisov Psychologie heute a Skeptiker.

POLEMIKA

Mnohí súčasní vodcovia rozličných náboženských zoskupení tvrdia, že Ježiš je síce výnimočná osobnosť, Boží posol či veľký prorok, no nie je ojedinelý. Kladú ho na roveň Krišnovi, Budhovi, Konfuciovi, ba niektorí ho ostentatívne a zámerne porovnávajú so sebou...

„Zjavuje sa celá hierarchia. Postava Krista je blízko vchodu do našej kaplnky. Všade sa šíri jasná žiara. Bezprostredne za naším Pánom je Sanat Kumara. Vľavo od neho Budha, vpravo Mahachohan. Za nimi v strede nasleduje majster Chakshuka...“

(Z knihy F. A. Newhouseovej: Tajomstvo Vianoc vo svetle ducha, str. 64, vyd. Aurea, 1991)

Kristovo nanebovstúpenie - rytina Nazarénskej školy

Odpoveď:

Ježiš Kristus je osobnosť prvoradého významu nielen pre veriaceho kresťana, ale je i kľúčovou osobnosťou histórie. Jeho narodenie delí letopočty, jeho poslanstvo nezmazateľne vstúpilo do vedomia ľudstva. Nie je to dávno, čo ateistická propaganda spochybňovala dokonca aj jeho historicnosť. Dnes sa však stretávame s inou formou bagatelizovania – mnohí intelektuáli, vedci, religionisti či predstavitelia nových duchovných prúdov a náboženských hnutí tvrdia, že Kristus je síce významná postava, ale začleňuje sa do šíku s inými veľkými mysliteľmi, ako boli Sokrates, Budha, Konfucius... Mnohé nové náboženské smery jeho úlohu potláčajú aj tým, že vyhlasujú, že má rovnocenný, dokonca menší význam než ich zakladatelia (napr. reverend Mun z Cirkvi zjednotenia). Tvrdia, že Kristus je len ďalší z guru, prípadne, že je jeden z mnohých, aj to nie najdôležitejších inkarnácií dajakého božstva.

V prvom rade treba povedať, že Kristovo poslanstvo má náboženský ráz, preto nemá zmysel porovnávať ho s filozofmi (Sokratom či Aristotelom), ktorí neponúkajú náboženské pravdy a pracujú výlučne v oblasti prirodzeného rozumového poznania. Ostáva teda otázka: je Kristus naozaj len jeden z mnohých prorokov, svätcov či guru?

Na prvý pohľad sa môže zdať, že toto tvrdenie obstoí. Všetci prinášajú náboženskú či duchovnú poslanstvo; Krista jeho súčasníci oslovovali „Majster“ alebo „Učiteľ“; Kristus, podobne ako iní, zhromažďoval okolo seba žiakov a učeníkov; podobne ako Kristus aj ne jeden guru udivuje divmi, prorockými či liečením alebo vyhlasuje svoju jednotu s Bohom, prípadne sa považuje za jeho inkarnáciu. Tieto podobnosti sú však iba zdánlivé, nezakladajú sa na spo-

ločných hlbších súvislostiach a majú rozdielny obsah i podstatu. Kristus prízvukoval, že on je prislúbený Mesiáš, že je Spasiteľ ľudstva, že iné, než jeho zjavenie ľudstvo nedostane. O tom, že vravel pravdu, svedčí jeho život, učenie, a najmä jeho skutky. Vo všetkých situáciách sa Ježiš prejavuje hlbokým vnútorným životom, ktorý pramení zo spojenia s Otcom. Netúži po ničom inom, iba plniť Jeho vôľu. Prejavuje sa však aj božskou autoritou. Vyháňa kupcov z chrámu ako niekto, kto si to môže dovoliť. Zaujíma ho podstata, nie formálna stránka prikázaní, pričom ani jedno z nich nezrušil. Židia sami o ňom vravia, že učí ako taký, čo má moc. Uzdravuje svojou vôľou, nie postupne, ale v okamihu. Svojím slovom vyháňa démonov a porúča im. Ak by sme to chceli porovnať s divmi liečiteľov či guru, všimnime si, že na rozdiel od Ježiša zväčša používajú rozmanité magické praktiky, „životné energie“ a pod. Kristus sa však prejavuje vlastnou vznešenosťou. Je silnou, harmonickou a vyrovnanou osobnosťou, pre ktorú je príznačná veľká láska k človeku, veľkodušnosť k hriešnikovi a svätosť života. Vie, čo hovorí, keď sa pýta: „Kto z vás ma môže obviníť z hriechu?“ Sám hriechy odpúšťa, čo môže iba Boh, ktorého urazili. Spravodlivý a svätý život nájdeme u mnohých, avšak každý vo svojom vnútri cíti vlastné hriechy a zlyhania. (Nehovoriac o tom, že mnohí „majstri“ hlásajú doslova nemorálne životné správanie, praktikujú sexuálnu neviazanosť a pod.) Mnohí z nich deklarujú primát ducha, vedia však zo svojho „posolstva“ veľmi dobre finančne profitovať a robiť z neho výhodný biznis.

Kristus si nárokuje na celého človeka, no ponecháva mu jeho dôstojnosť a slobodu rozhodovania. Úplne inak než mnohí guru, ktorí svojich prívržencov dokonale

ovládajú a autoritatívne určujú všetky formy ich života, súkromia, práce, citov či myslenia, čím ich dostávajú do úplnej závislosti a neslobody. Učenie, ktoré prináša Kristus je úplne nové. Odlišné je nielen jeho poslanstvo o Bohu ako o vznešenej osobnej bytosti a o milosrdnom Otcovi, ale najmä jeho šokujúca požiadavka milovať aj svojich nepriateľov. K tomu ani jeden duchovný majster nedospel, a hoci napríklad rôzne orientálne smery zakazujú ubližovať každej, dokonca i zvieracej bytosti, ich stúpenci nepoznajú praktickú činnosť lásky k blížnemu, uznávajú kastovníctvo a sú apatickí voči utrpeniu iných. To, čo hlásajú, nie je láska, ale nezúčastnený postoj.

Kristova osobnosť vyžaruje duchovnú silu a hlbokú múdrosť. Jeho učenie dáva odpoveď na všetky páľčivé otázky ľudstva, na existenciálne otázky o Bohu, človeku, o zmysle života a utrpenia. Je ucelené, vznešené, zosúladené. Neprotirečí logike ani rozumu. Poskytuje človeku pevné pravidlo rozoznávať dobro od zla, dáva bezpečné mravné normy. Pritom nie je nelútostné a tvrdé, ale plné lásky a pochopenia. Je svojbytné, nie je obmenou rabínskych teórií ani výsledkom východných filozofických špekulácií. A navyše, najsilnejším argumentom Kristovej výnimočnosti je jeho smrť na kríži a zmŕtvychvstanie. Tým dokázal, že je Pánom aj nad smrťou a dal nám možnosť spásy. To je dôkaz, ktorý pred ním ani po ňom nijaký duchovný učiteľ či majster nebol schopný zopakovať. Kristus teda nie je len jedným z mnohých, je mimoriadnou, jedinečnou osobnosťou. Je základom spásy každého človeka, vteleným Božím Slovom. Tak ako to povedal Peter, keď na Kristovu otázku, za koho ho pokladajú učeníci, odpovedá: „Ty si Kristus, syn živého Boha!“

ANDREJ BOTEK

Alternatívna medicína (2)

NÁZOR
NÁZOR
NÁZOR

Grofova transpersonálna psychológia

V článku *Alternatívna medicína (1)*, uverejnenom v časopise *Rozmer* č. 3/1998, sme podali úvodný náčrt problematiky tzv. alternatívnej medicíny, prehľad jej hlavných prúdov a metód, ako aj jej ideologické pozadie (vrátane spojitosti s niektorými novými náboženskými smermi, kultmi a sektami). K problematike sme sa usilovali zaujať kritické hodnotiace stanovisko z hľadiska medicínskeho, ale i filozofického. Vzhľadom na rozsah a pestrosť témy sme sa jej však nemohli venovať dostatočne podrobne, preto sme predoslali, že jej sprostredkovanie bude námetom akéhosi „seriálu“ článkov o alternatívnej medicíne. V prítomnom príspevku sa budeme zaoberať problematikou transpersonálnej psychológie a s ňou súvisiacich metód a interpretácií. Hlavným predstaviteľom transpersonálnej psychológie je v súčasnosti americký psychiater českého pôvodu Stanislav Grof. V českom preklade vyšli v ostatných rokoch jeho štyri knihy: *Za hranice mozku* (1992), *Dobrodružství sebeobjevování* (1992), *Holotropní vědomí* (1993) a *Kosmická hra* (1998). Spolu so svojou ženou Christinou zostavili tiež antológiu esejí od „spríbuznených“ autorov, ktorá vyšla v češtine pod názvom *Krize duchovního vývoje* (1999).

Stanislav Grof (* 1931 v Prahe) vyštudoval medicínu na Karlovej univerzite. Počas pôsobenia vo Výskumnom ústave psychiatrickom v Prahe získal skúsenos-

ti s experimentálnym a klinickým používaním LSD. V roku 1967 odišiel do USA. Tam pokračoval vo svojich výskumoch zmenených stavov vedomia pomocou LSD. Po všeobecnom zákaze používania LSD vypracoval (spolu s manželkou Christinou) metódu tzv. holotropného dýchania, ktorá umožňuje navodzovať zmenené stavy vedomia bez použitia drog (ide o metódu späť s intenzívnym dýchaním, tzv. hyperventiláciou, ku ktorému sa obyčajne aplikuje špecifická hudba a práca s telom). Na základe analýzy a interpretácie zážitkov pri zmenených stavoch vedomia formuloval koncepciu tzv. transpersonálnej psychológie. Stal sa spoluzakladateľom Spoločnosti pre transpersonálnu psychológiu a neskôr predsedom Medzinárodnej transpersonálnej spoločnosti. V roku 1992 sa konala v Prahe 12. medzinárodná transpersonálna konferencia (na ktorej v úvode vystúpil aj prezident Václav Havel).

Zážitkové spektrum pri stavoch zmeneného vedomia (či už navodeného použitím halucinogénov, napr. LSD, alebo pomocou holotropného dýchania) môže byť mimoriadne bohaté: intenzívne emócie, vízie a iné zmeny vnímania, neobvyklé myšlienkové procesy, no i rôzne telesné príznaky (tras, kŕče, pocity dusenia a pod.). Obsah týchto zážitkov podľa Grofa spadá, často v symbolickej podobe, do troch oblastí: zážitky z včasného detstva, perinatálne zážitky (z obdobia vnútromaternicového života a z obdobia pôrodu individua) a napokon transpersonálne zážitky, ktoré prekračujú rámec biologického života jedinca, umožňujú vnímať geograficky i historicky vzdialené udalosti, prežívať udalosti z „minulých životov“, identifikovať sa s inými ľuďmi alebo aj celým ľudstvom, s nižšími formami života (napr. rastlinami), s neživými objektmi, ba i s celým vesmírom. Popieranie reality skrytej v transpersonálnych zážitkoch sa chápe ako ulpievanie na materialistickom scientizme, ktorý ovláda klasická prírodovedná newtonovsko-karteziánska paradigma s lineárnou kauzalitou, a ako ignorovanie spirituálnej dimenzie človeka. Pomoc pri interpretácii transpersonálnych zážitkov (a potvrdenie, že za ich obsahom sa neskrývajú iba intrapsychické javy, ale realita) poskytujú Grofovi nielen stavy zmeneného vedomia, ale aj skúsenosť starove-

kých i súčasných kultúr: šamanizmus, prebudenie kundalíní („hadej sily“ známe z historickej indickej literatúry), zážitky zjednocujúceho vedomia (tzv. vrcholné zážitky známe z humanistickej psychológie A. Maslowa), mimozmyslové vnímanie, zážitky z minulých životov, zážitky z obdobia umierania (v klinickej smrti), zážitky zo stretnutia s UFO, stavy posadnutosti, zážitky náboženských mystikov a pod.

Transpersonálny zážitkový modus nazýva Grof tiež holotropným vedomím. Holotropné vedomie predstavuje identifikáciu s akýmsi „polom vedomia“ bez určitých hraníc, ktoré má neobmedzený zážitkový prístup k rôznym aspektom skutočnosti bez sprostredkovania pomocou zmyslov: pevnosť a diskontinuita hmoty je iba ilúziou, ktorá vzniká istou „orchestráciou“ udalostí pri bežnom (neholotropnom, tzv. hylotropnom) vedomí, čas a priestor môžu byť súčasne vyplnené mnohými objektmi, minulosť a budúcnosť sa môžu zážitkovo spájať v prítomnom okamihu, subjekt môže mať zážitkovú skúsenosť na rôznych miestach v tom istom čase, byť časťou nie je nezlučiteľné s možnosťou byť celkom, niečo môže byť pravdivé i nepravdivé súčasne, tvar a prázdno sú zameniteľné a pod.

V dejinách modernej vedy ovládol podľa Grofa newtonovsko-karteziánsky obraz hmotného sveta spôsob myslenia nielen vo fyzike, ale i v biológii, medicíne, psychológii, psychiatrii a vo všetkých ostatných vedeckých odboroch. Tento prístup však podľa neho iba odráža základný metafyzický predpoklad filozofického materializmu a vo svojich dôsledkoch viedol k systematickému potláčaniu objavov v celom rade oblastí a skreslovaniu ich výkladu. Ďalším komplikujúcim omylom je sklon vedcov nielen obhajovať prekonané teórie a aplikovať ich na rôznorodé odbohy, ale tiež považovať ich za presný a konečný opis reality. Preto sa apriórne zamietajú akékoľvek zistenia, ktoré sú nezlučiteľné s prijatým teoretickým rámcom, namiesto toho, aby sa stali podnetom k prehodnoteniu zastávaných teórií. Prítom počas dvadsiateho storočia fyzici sami radikálne zmenili svoje chápanie hmotného sveta. Revolučné objavy v subatomárnej a astrofyzikálnej oblasti zmietli obraz vesmíru ako nekonečne zložitého a plne deterministického systému, ktorý pozostáva z nezničiteľných častíc hmoty. Len čo sa výskum vesmíru posunul zo sveta bežnej skutočnosti (zo „zóny stredných rozmerov“) do mikrosвета elementárnych častíc a megasvetu vzdialených galaxií, dovtedaj-

šia predstava vesmíru sa zrútila pod lavínou nových pozorovaní a experimentálnych dôkazov. Newtonovské chápanie hmoty, času a priestoru, ktoré vyhovovalo prostému rozumu, nahradil podivný svet kvantovej a relativistickej fyziky, plný prekvapujúcich paradoxov. Z obrazu sa úplne vytratil bežný pojem hmoty ako „pevnej látky“. Jasne oddelené dimenzie absolútneho priestoru a času splynuli do Einsteinovho štvorrozmerného časopriestorového kontína a pozorovateľovo vedomie sa muselo uznať za prvok, ktorý zohráva nezanedbateľnú rolu pri vytváraní toho, čo sa predtým javilo ako objektívna a neosobná realita. K podobným prielomom došlo v mnohých ďalších odboroch. Nové teórie sa podľa Grofa vyznačujú stále zreteľnejším približovaním nielen k mystickému svetovému názoru, ale aj k objavom transpersonálnej psychológie, pričom sa preukazuje ich vzájomná zlučiteľnosť. Zároveň sa pootvárajú dvere pre odvekú múdrosť ľudska, ktorú materialistická veda zavrholala a zosmiešňovala.

V oblasti biológie Grof upozorňuje, že Darwinova teória nedokáže vysvetliť evolúciu a neobyčajné bohatstvo a pestrosť foriem života ako výsledok mechanicky pôsobiacich prírodných síl. Aj keď evolúciu považuje za preukázanú skutočnosť, je vysoko nepravdepodobné, že sa mohla uskutočniť bez riadenia nejakou vyššou inteligenciou, lebo až priveľa skutočností sa s takýmto chápaním nezhoduje. Náhodné mutácie génov, ktoré (podľa neho) predstavujú základný výkladový princíp neodarwinistickej teórie evolúcie, sú predsa vo väčšine prípadov škodlivé, preto len ťažko môžu byť zdrojom priaznivých zmien organizmu. Okrem toho by si vznik nových druhov vyžadoval vysoko nepravdepodobnú kombináciu mnohých špecifických mutácií. Prechodné formy ako nevyhnutný predpoklad evolúcie by tak neponúkali nijaké evolučné výhody, dokonca by predstavovali riziko.

Podobne sa materialistická veda, uvádza Grof, sústavne vyhýba problému vzniku vedomia, lebo ho nie je schopná vyriešiť v kontexte svojho koncepčného rámca. Niektorí výskumníci síce tvrdia, že našli odpoveď na problém vzťahu medzi mozgom a vedomím, ale ich tvrdenia pri dôkladnejšom preskúmaní neobstoja. Chcú nás presvedčiť, že mozog má schopnosť transformovať svoje chemické a elektrické zmeny na vedomé subjektívne vnímanie pozorovaných hmotných objektov. Podstata procesu a mechanizmu, ktorým sa to

deje, sa však vymyká akejkolvek vedeckej analýze. Tvrdenie, že čosi takéto je možné, považuje Grof za divokú a nepodloženú domnienku, založenú skôr na metafyzických dohadoch než na vedeckých, dôkazmi podložených zisteniach. Rôzne experimenty síce preukazujú, že vedomie úzko súvisí s neurobiologickými procesmi v mozgu, nevypovedajú však takmer nič o podstate a vzniku vedomia. V skutočnosti, uvádza, jestvuje značný počet pozorovaní, ktoré dokazujú pravý opak: vedomie môže za určitých okolností fungovať nezávisle od svojho hmotného substrátu a môže plniť funkcie vysoko presahujúce mozgový potenciál, ako je to napr. pri tzv. mimotelových zážitkoch (out-of-body experiences). Takéto zážitky sa niekedy vyskytujú spontánne, dajú sa však navodiť aj umelo (napr. šamanský tranz, pôsobenie LSD, zážitky z obdobia umierania atď.). Vo všetkých takýchto situáciách sa vedomie môže oddeliť od tela a udržať si schopnosť vnímať, pričom sa voľne prenáša do rôznych blízkych i vzdialených miest (čo sa dá „overiť“ napríklad na základe presnosti vnímania prostredia za daných okolností). Na druhej strane sa ako protiargument uvádzajú pozorovania, že rôzne poškodenia mozgu (napr. nádory) často vedú k psychickým narušeniam a keď sa poškodenie podarí odstrániť, vedomie sa vráti do normálneho stavu. Niektorí vedci to považujú za dôkaz, že mozog je zdrojom ľudského vedomia. V skutočnosti, nazdáva sa Grof, ide o analogickú situáciu, ako keby niekto tvrdil, že televízor je zdrojom programu televízneho vysielania (keď sa poškodí nejaká súčiastka v televízore, naruší sa vysielanie programu, nikto by sa však neodvážil seriózne tvrdiť, že súčiastky televízora vytvárajú program televízneho vysielania).

Veriacemu kresťanovi sa mnohé časti Grofovej argumentácie môžu zdať nielen prijateľné, ale dokonca príťažlivé. Nátlakový materializmus z obdobia socializmu veriacich ľudí do značnej miery senzibilizoval k pozitívnemu prijímaniu akejkolvek ideológie, ktorá sa vydáva za antimaterialistickú (po vyjdení Grofovej knihy *Za hranice mozku* som dokonca v Katolíckych novinách zaregistroval pozitívnu recenziu na ňu). Fakticky sú však Grofove názory z kresťanského hľadiska ťažko prijateľné (ba až protikresťanské).

Grof sa kriticky stavia k „organizovaným náboženstvám“, lebo vraj v značnej miere stratili spojenie so svojím hlbinným duchovným zdrojom a v mnohých prípadoch živú a prežívanú duchovnosť

nahradili dogmatizmom, ritualizmom a moralizovaním (v tom má, žiaľ, čiastočne pravdu). Preto je potrebné odlišovať náboženstvo od spirituality.

Spiritualita je podľa Grofa založená na priamych zážitkoch mimoriadnych dimenzií reality, ktoré si nevyhnutne nevyžadujú ani osobitné miesto, ani oficiálne ustanovenú osobu, ktoré by sprostredkúvali styk s Božstvom (termín „Božstvo“ je citovaný z Grofa). Spiritualita je zvláštnym druhom vzťahu medzi jedincom a kozmom a vo svojej podstate je osobnou a súkromnou záležitosťou. Mystici napríklad zakladajú svoje presvedčenie na zažitých dôkazoch, nepotrebnú kostoly ani cirkev – posvätné rozmery skutočnosti, vrátane svojej vlastnej božskosti prežívajú v rámci svojho tela a prírody. Namiesto oficiálne ustanovených kňazov potrebujú podporu skupiny spoluhladačov alebo pokročilejšieho učiteľa, aby ich viedol na vnútornej ceste. Pri zrode veľkých náboženstiev stáli vizionárske zážitky ich zakladateľov, prorokov, svätcov i mnohých obyčajných vyznávačov. Podľa Grofa sú všetky významné duchovné texty (védy, upanišády, budhistický pálijský kánon, Biblia, Korán, Kniha Mormon a celý rad ďalších) výsledkom priamych osobných zjavení. Na rozdiel od spirituality sú organizované náboženstvá inštitucionalizovanou skupinovou činnosťou, ktorá sa odohráva vo vymedzených miestach (chrámy, kostoly) a predpokladá systém poverených hodnostárov, ktorí môžu, ale nemusia mať osobné zážitky duchovných skutočností. Náboženská hierarchia má sklon aktívne odrádzať svojich príslušníkov od priamych duchovných zážitkov, lebo u nich plodia túžbu po nezávislosti a nedajú sa potom účinne ovládať (v takýchto podmienkach sa potom skutočný duchovný život môže realizovať takmer výhradne iba v rôznych mystických prúdoch, mníšskych reholiach a extatických sektách toho-ktorého náboženstva). V súčasnosti sa však podľa Grofa situácia mení. V posledných desaťročiach sa totiž stalo systematické skúmanie duchovných zážitkov ohniskom záujmu špeciálneho odboru – transpersonálnej psychológie. Tá podrobuje tieto zážitky starostlivému a nezaujatému vedeckému výskumu. Výsledky tohto výskumu môžu priviesť (alebo potvrdiť) novú paradigmu nazerania na svet a človeka.

Mohli by sme pokračovať. Nazdávame sa však, že už na základe predchádzajúcich riadkov možno v Grofovej transpersonálnej psychológii rozpoznať gnostický prístup

a zaradiť ju do prúdu hnutia New Age (niektorí autori dokonca Grofa považujú za jedného z hlavných „teológov“ tohto hnutia).

Z hľadiska témy prítomného článku sa teraz zastavme pri terapeutickom použití transpersonálnej psychológie (v rámci alternatívnej medicíny). Holotropné dýchanie je totiž technikou, ktorá si ční nárok byť terapeutickou (psychoterapeutickou) metódou použiteľnou pri liečbe niektorých duševných porúch (ale i niektorých telesných ochorení). Treba však poznamenať, že chápanie toho, čo je duševnou poruchou, je v pojatí transpersonálnej psychológie odlišné od chápania dnešnej psychiatrie a medicíny. To, čo sa javí ako duševná porucha, môže byť iba vonkajším prejavom spirituálnej krízy, akýmsi spoločensky alebo subjektívne neželaným produktom (zmeneného) vedomia. Tieto prejavy sa preto nemajú potláčať (napr. liekmi), ako to robí dnešná psychiatria, ale umožniť ich prežitie („zážitok“) v kontexte holotropného vedomia. Prechodne môže síce dôjsť i k prejavom zhoršenia stavu, v konečnom dôsledku to ale vedie k vyliečeniu.

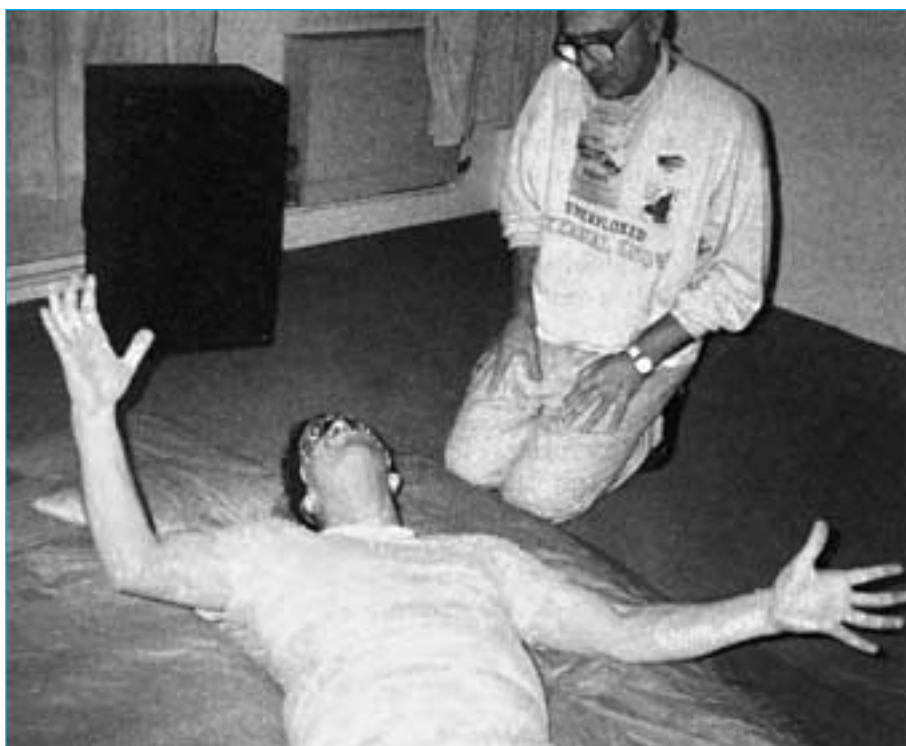
Odhlíadnuc od Grofovho chápania toho, čo je vlastne duševná porucha (ochorenie), možno v spojitosti s metódou holotropného dýchania (ale i pôvodného používania LSD) a následnými interpretáciami príslušných zážitkov uviesť závažný metodologický nedostatok: výpovede osôb, u ktorých bola umelo (toxicky) vyvolaná psychická zmena (vlastne porucha) – či už

ide o intoxikáciu LSD, alebo o metabolické zmeny v dôsledku hyperventilácie pri holotropnom dýchaní – nemožno považovať za výpovede o realite. Grofov prístup predpokladá, že „zážitky“ vyvolané otravou (ktoré majú často charakter ilúzií alebo halucinácií) musia nevyhnutne zodpovedať nejakej (objektívnej) realite, hoci aj v symbolickej podobe. Tvrdenia o takejto spojitosti sú však nielen nedokázané, ale zrejme i nedokázateľné.

Vo všeobecnosti zážitok nejakej udalosti nemožno stotožňovať so samotnou udalosťou. „Transpersonálne zážitky“ pod vplyvom intoxikácie halucinogénmi (LSD) či holotropným dýchaním sa zakladajú navyše na nereálnych vnemoch (ilúziách, halucináciách), ide teda o „zážitok“ čohosi nereálneho, nie reálnej udalosti. Takéto zážitky (resp. výpovede o nich) sotva možno považovať za dôkazy.

Použitie holotropného dýchania ako „terapeutickej metódy“ nemusí byť nevyhnutne neefektívne. Nejde pritom iba o nšpecifický efekt z terapeutického kontaktu. V klinickej praxi niekedy pacientovi napríklad pomôže, ak získa presvedčenie, že „pochopil“, v čom sú korene jeho ťažkostí, a to dokonca i vtedy, ak je toto „pochopenie“ nesprávne. Takýto typ úľavy, aj keď je niekedy naozaj zreteľný, je však založený na sebaklame, a preto by bolo nielen nevedecké, ale i eticky pochybné, keby sa na ňom mala stavať terapeutická prax.

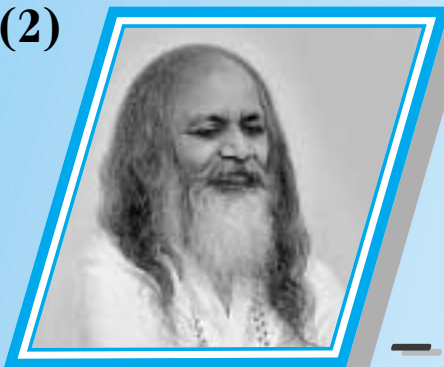
ALOJZ RAKÚS

Metóda holotropného dýchania – pokus

Foto: archív

(2)

TM?

- cesta k dokonalosti

Tieto slová zdôrazňujú, že ide o prastarú techniku, ktorá sa prispôbovala potrebe a chápaniu súčasnosti. Podľa učenia Transcendentálnej meditácie (ďalej iba TM) má byť jej význam naozaj epochálny – všetky oblasti života a bytia by sa jej pôsobením mali pozitívne zmeniť. A navyše, podľa Maharišiho, je základná technika TM jednoduchá. Každý štúpenec dostane mantru, tajné slovné spojenie alebo slabiku, ktorá údajne vyhovuje jeho osobnosti. Štúpenec má o nej dvadsať minút meditovať, ráno aj večer, a stále si ju opakovať. Pravidelné meditácie v nich

„Či čisté alebo nečisté, či čistota alebo nečistota, TM prestupuje všade; kkoľvek sa otvorí rozšírenému videniu nespútaného vedomia, získava vnútornú aj vonkajšiu čistotu.“

Slová z obradu zasväcovania

majú vyvolať zvýšenú aktivitu a uvoľniť napätie. Je však táto sanskritská formulka, ktorú štúpenec TM dostávajú od svojho guru počas slávnosti nazwanej púdža, taká všemožná? Veď takto zasvätený člen často nepozná jej preklad, a tým ani obsah. V tejto súvislosti je preto zaujímavé pozrieť sa bližšie aj na to, aká je vlastne prax TM a aké ohlasy rozličných duchovných osobností vyvoláva.

Sedemstupňový plán

Technika TM sa vyučuje v rámci sedemstupňového programu. Začína sa 90-minútovou úvodnou prednáškou, počas ktorej sa demonštruje prehľad možností techniky TM. Záujemcom sa predstavia jej významné a pozitívne účinky: „TM je jedinečná v dnešnom svete. Je to jednoduchá technika, ktorá sa vykonáva dvakrát denne 15–20 minút, a ktorej teória a prax, ako budete vidieť, je zásadne odlišná od každej inej dnes ponúkanej metódy telesného alebo duchovného rozvoja. Dnes večer budeme pozorovať dobré účinky TM v štyroch oblastiach života,“ hovorí prednášateľ a vymenuje potenciál ducha, zdravia, sociálneho správania a svetového mieru. Každú oblasť sa snaží poslucháčom priblížiť aj zodpovedajúcimi príkladmi. Nezabudne tiež zdôrazniť a vyzdvihnúť jednoduchosť a prirodzenosť TM: „No najlepšie na TM je, že nie je vôbec ťažká. Je veľmi jednoduchá. Príčinou jej jednoduchosť je jej prirodzenosť. Je potrebná len jediná schopnosť, aby sa človek naučil transcendentálnu meditáciu, a to je schopnosť myslieť myšlienku.“ Na záver úvodnej prednášky sú všetci záujemcovia pozvaní na prípravnú prednášku.

Prípravná prednáška trvá približne 90 minút a jej úlohou je vysvetliť pôvod mechanizmu techniky TM, pričom chce záujemcov viesť od nezáväznosti k záväznej praxi. V centre stoja teoretické a praktické základy TM. Možno ich zhrnúť do piatich bodov:

1. TM je prirodzená a bez námahy, pretože využíva prirodzenú tendenciu ducha. Je preto iná ako všetky ostatné metódy;
2. TM otvára prístup k prameňu myšlienok, „čistému vedomiu“, a tým k plnému potenciálu ducha;
3. Cez prax TM sa tvoriteľský potenciál pričleňuje na rovinu vedomého myslenia a konania a zintenzívňuje jej účinnosť;
4. „Dopravný prostriedok“, ktorý vedie ducha do hĺbky, je meditačná slabika – mantra;
5. TM sa vracia k jednej prastarej tradícii, ktorej čistota je garantovaná majstrom.

Vstupná prednáška vedie bezprostredne k praktickému uvedeniu do TM. Kto chce vstúpiť, dostane prihlasovací formulár a termín na osobný rozhovor s učiteľom TM. Konzultácia s učiteľom trvá asi 15 minút a tvorí tretiu fázu sedemstupňového programu. V tomto rozhovore si učiteľ robí

prehľad „o celej oblasti vedenia z perspektívy individuálneho života, pričom sa berú do úvahy osobné želania a možnosti ich vyplnenia pre jednotlivého človeka, ktoré učiteľ potvrdzuje“. Vyučuje sa aj o nutnosti uvádzajúcej ceremónie a k tomu požadovaných daroch, o správaní sa pred a počas meditácie a o zvláštnych povinnostiach. Celý proces pokračuje „osobnou výučbou“. Osvojenie si meditačnej techniky pritom zohráva veľký význam. A práve v tejto fáze je najvypuklejší nesúlad medzi proklamáciou, že táto meditačná prax je nábožensky neutrálna, a medzi jej reálnym zakorenением v hinduistickej tradícii. Nesúlad je zrejmy napríklad z letáka určeného študentom medzinárodnej spoločnosti pre meditáciu, kde sa píše: „Pri osobnom zasvätení sa odohráva krátka zasväcovacia ceremónia. Je to ďakovná ceremónia, ktorú vykonáva učiteľ a pri ktorej sa máte len pozerat'. Je to obrad vďaka tradícii, ktorá zachováva čistotu učenia, a tým sa zabezpečuje, že ostáva účinnou. Vysluhuje sa v sanskrite (posvätnej reči Indie), a preto sa nám môže zdať vo vzťahu k našej vlastnej kultúre cudzia. Vôbec pritom nejde o náboženskú ceremóniu alebo niečo podobné.“

Vyjadruje iba vďačnosť tradične predpísaným spôsobom.

No ak sa bližšie pozrieme na uvádzajúcu ceremóniu, vystúpi do popredia jej zjavne nábožensko-hinduistický charakter. Nasledujúci opis poskytuje pohľad do diania: Miestnosť je v polotme, osvetlená svetlom sviečok a naplnená vôňou kadidla. Je v nej niečo ako oltár, pred ktorým sa vysluhuje ďakovná ceremónia. Na oltári je obraz Brahmanandu Sarasvatihu (guru Deva), učiteľa Mahariši Maheša Jogiho, ktorý stelesňuje a garantuje čisté božské učenie. Tým je zabezpečená platnosť tohto rituálu. Pred jeho obrazom stojí trochu vyvýšený podnos, na ktorý sa v priebehu oslavy kladú dary žiakov (kvety, ovocie a vreckovka). Okolo sú rozostavané horiace sviečky, voňavé tyčinky, šálka s gáfrom, vodou, ryžou a pasta zo santalového dreva. Ceremónia začína. Učiteľ, držiac v ľavej ruke kvety, odrieka (alebo spieva) v sanskrite sviatočnú hymnu. Aj text tejto hymny podčiarkuje výrazne náboženský obsah ceremónie. Po nej nasleduje ponúkanie darov. Každý dar má symbolický význam a svoju duchovnú hodnotu. Potom ceremónia naberať opäť výraz zvláštnej slávnosti, keď učiteľ privoláva „bohov“ Brahmú, Višnu a Šivu, ktorí sú oslávení v guru Devovi, pritom sa zapaluje a predkladá gáfrové svetlo a obetuje sa plná hrst kvetov. Horiaci gáfor sa rozširuje, to má symbolický význam - svetlo života; kým kvety predstavujú plný rozkvet života, ktorý vznikol prinesením svetla. „Guru

Dev je oslávenie Brahmú-stvoriteľa, Višnu-udržiavateľa a veľkého pána Šivu. Guru je oslávenie najvyššieho transcendentna v osobe pred ním, pred jasnosťou, nádherou, krásou, Šrí guru Dev, skláňam sa,“ spievajú žiaci. „*Plnosť je všetko, čo som,“* cíti na konci obradu učiteľ, ktorý sa stal „*médiom vševedomia*“. A tak sa obracia k svojmu žiakovi, aby mu intuitívne povedal správnu mantru. Učiteľ a žiak kľučia najskôr mlčky. Potom žiak dostáva svoju mantru, ktorú nikomu nesmie prezradiť. Opakuje ju tak dlho, kým ju korektné nevyzdvihne. Podľa hinduistického chápania je mantra formula, ktorej opakovanie uvoľňuje božské transcendentálne sily na oslobodenie ducha. Učiteľ individuálne vyberie pre žiaka mantru na základe svojho vnútorného pohľadu. Medzi vlnami zvuku (hlasu) a impulzmi energie meditujúceho musí existovať analógia. Pretože každý človek má podľa Maharišiho údajne „*vlastný druh impulzov energie, ktoré vytvárajú jeho osobnosť, bude mať mantru svoju skutočnú hodnotu len vtedy, keď povaha impulzov energie, ktoré sa vyvolávajú hlasom mantry, presne zodpovedá impulzom energie dotyčného človeka. Každá zlá voľba mantry vyvedie z rovnováhy harmóniu vnútra v živote človeka.*“

Zo správ bývalých učiteľov TM a členov je možné vyvodiť záver, že mantry sa zadávajú verejne a podľa vekových skupín. Všeobecne viac či menej platí napríklad: *ing* pre 3 - 10-ročných, *ainga* pre 20 - 30-ročných, *hirin* pre 40 - 45-ročných, *šiama*

pre ľudí po šesťdesiatke. Spolu s mantrou dostáva žiak aj návod, ako má meditovať. Takto poučený môže začať svoju prvú meditáciu. Trvá 15-20 minút.

Piata fáza programu slúži *na preskúšanie správnosti praxe*. Žiak dostane dotazník a písomne musí odpovedať na otázky: „*Bolo to ľahké, bolo to plné pokoja? Zmenila sa nejaká mantra? Zmizla niekedy mantra? Rušili vás myšlienky?*“ Na základe dotazníka potom učiteľ vyhodnotí žiaka a dá mu námety. Usiluje sa o to, aby sa meditácia riadila sama a meditujúci po nej pociťoval telesné a duševné uvoľnenie. Význam má aj správne držanie tela a dýchanie. Hlavným zmyslom preskúšania je však skúsenosť s mantrou. Ak má žiak problémy, môže s učiteľom urobiť aj skupinovú meditáciu.

Toto tzv. preskúšanie a potvrdenie správnych skúseností je obsahom šiesteho stupňa. Meditujúci má spoznať, čo pri meditácii v ňom na telesnej a duchovnej úrovni osobnosti prebieha a ako to pripieva k prirodzenému vývinu jeho osobnosti. Fázy duchovného uspokojenia a aktívacie sa analyzujú. Ide o oslobodenie od stresu, na ktorý sa pozerá ako na základnú chorobu moderného človeka. Stres je hlboko zakorenený v človeku a vzniká, ako to vysvetľuje Mahariši, „*nie z únavy a napätia*“, ale „*zo všetkých duchovných a fyzických abnormalít, avšak s výnimkou genetických defektov a už opäť nenapraviteľných fyzických poškodení. Pretože ak meditujúci zakúsi v každej meditácii nezvyčajný pokoj, môže sa nakoniec po mnohých rokoch paralyzovať všetok existujúci stres a užívať plnosť normálneho ľudského života.*“

Poslednou fázou je *tretie sedenie na preskúšanie so žiakom*. Jej cieľom je ozrejmiť mechanizmus, pomocou ktorého sa má stabilizovať „*zisk z techniky TM*“. Pritom sa prehľbujú skoršie informácie. Učiteľ opäť podá výklad o veľkých možnostiach vývoja, ktoré sú prístupné každému človeku na základe TM. Avšak teraz ich už vedome vzťahuje na osobné skúsenosti, ktoré meditujúci nadobudol. Sľubmi sa pritom nešetří. Pravidelné denné praktizovanie techniky TM môže vraj viesť až k dosiahnutiu „*kozmickeho vedomia*“. Cez ňu sa údajne človek dostáva k silovému potenciálu, ktorý už nestratí. Ak meditujúci získal stály vedomý prístup k tvorivej inteligencii, zachováva si toto čisté vedomie vždy a vo všetkých fázach bdenia, spánku i snívania.

Tento tu len v niektorých základných rysoch predstavený 7-stupňový program je

Areál Maharišiho univerzity v USA

báza pre TM. Toho, kto ho úspešne absolvoval, vyzvú stať sa aktívnym členom hnutia. Ak sa osvedčí a je schopný spolupracovať vo vnútornom centre hnutia, môže sa nechať vzdelávať na učiteľa. Najskôr je na to potrebný 3-mesačný školiaci kurz na asistenta. Po ňom nasleduje 3-mesačný učiteľský kurz. Oba si musí záujemca samozrejme zaplatiť. Záverečná skúška učiteľského kurzu sa koná už za prítomnosti samotného Maharišiho. Počas vzdelávania sa budúci učiteľ vnútorne odkazuje celkom na majstra, pretože iba on vedie posledný krok k jednotnému vedomiu. Odovzdanie sa jemu je odovzdaním sa božskému. To sa vyjadruje aj v zmluve, ktorú Mahariši uzatvára s učiteľom, a ktorá predstavuje určitý druh vyhlásenia lojality.

Podľa propagátorov TM dosiahol v súvislosti s praxou TM od roku 1975 *TM-sídhi program* podstatný význam: „*Tento program predstavuje prelom vo vývoji ľudského potenciálu tým, že oživuje a aktivizuje transcendentálne vedomie a rozvíja schopnosť premietat z tejto prenesenej najjednoduchšej formy vedomia myšlienky a skutky. Je možné, aby sa myslenie a konanie stalo dokonale prirodzené a spontánne urýchľujúce evolúciu a otváralo tým oblasť všetkých možností na splnenie každého jedného želania.*“

Reklama

Dôležitou zložkou každého spoločenstva, ktoré má ambíciu zvyšovať svoj počet, je reklama. Hnutie TM postavilo svoju prestíž a dôveru na snahe vedecky zdôvodniť svoju existenciu a metódy, a to práve v čase, keď sa vedecký pokrok vysoko hodnotil. Bola to aj jedna z ciest, ako získať členov a sympatizantov z radov študentov a inteligencie. Preto bolo založených niekoľko vzdelávacích inštitúcií. Jednou z nich je *Maharishi International University* (Fairfield, Iowa, USA), ktorá bola akreditovaná *Severnou centrálnou asociáciou univerzít a škôl*. Na jej pôde pracuje niekoľko organizácií, napríklad *Inštitút zákona, svedomia a vedy kreatívnej inteligencie*, ďalej *Inštitút pre vedu, technológiu a verejnú politiku*, či *Maharišiho inštitút manažmentu*. Ako hlavný program a výhoda vzdelávania práve na Maharišiho univerzite je tzv. *holistický prístup* k realite, ktorá obklopuje človeka. Z tohto dôvodu vytvorili teóriu o vzťahu fyziológie a zjednoteného poľa. Táto teória sa označuje ako *veda kreatívnej inteligencie* a opisuje spojenie zjednoteného

poľa (všetkých zákonov prírody) s kolektívnym vedomím, ktoré je vytvorené spojením vedomí všetkých individuí. Celý tento systém je rozdelený do šiestich rovín. Na prvej sa nachádza už spomínané zjednotené pole. To je v spojení so svetom elementárnych častíc. Na tretej rovine sa nachádzajú molekuly DNA ako základ pre RNA a tvorbu proteínov. Štvrtá rovina pozostáva zo zložitejších systémov, ako sú makromolekulárne štruktúry, bunkové komponenty, samotné bunky a orgány. Systémy orgánov a organizmy sú základom pre bytie človeka ako jednotlivca, ktorý potom tvorí základ pre fyziológiu spoločnosti, kolektívne vedomie a národné zoskupenia ako najvyšší stupeň. Veda tvorivej inteligencie teda dáva teoretický základ pre poskytnutie jednotného základu pre akékoľvek poznanie. Je to „*nová disciplína, ktorá spája každú časť poznania do celkového stromu poznania. Založil ju Mahariši v roku 1970, aby splnila potrebu jednotného rámca pre štúdium akejkoľvek oblasti. Kým iné vedy skúmajú fyzikálne, chemické či biologické javy prírodnej inteligencie, veda kreatívnej inteligencie popisuje štruktúru zjednoteného poľa prírodnej inteligencie, ktoré môžete zažívať priamo ako svoje vlastné vedomie.*“ Tieto výroky sú samozrejme veľmi odvážne; ak by boli pravdivé, znamenali by úplnú revolúciu v súčasnom poznaní. Vedci, historici a filozofovia, ako aj profesionáli z ďalších odborov majú snahu vytvoriť jednotnú teóriu vedných odborov (každý z nich má iný prístup, štruktúru, metódy skúmania a triedenie...) a vytvoriť tak jednotný rámec pre vedecké poznanie (či dokonca poznanie všeobecne). Čiastočné úspechy veda zaznamenala, avšak tie sa týkajú len niekoľkých (pomerne blízkych) odborov súčasne. Snaha unifikovať poznanie a vytvoriť pre študenta jednotný rámec, v ktorom by bol schopný vnímať svoj vlastný odbor v kontexte, je chvályhodná, ale kým nemá exaktne overiteľný základ, môže sa nazývať skôr náboženstvom ako vedou. To, čo robí Mahariši a jeho stúpenci, je v svojej podstate zamlčovanie faktov preto, aby získal dôveru. Jeho jednotiaci pohľad je založený na hinduistickom ponímaní, a čo sa týka poctivého skúmania, je v danom prípade viac nedostatkom ako prínosom. Zjednotené pole bytia a jeho vlastnosti už totiž nie sú predmetom exaktného skúmania, preto nepatria do oblasti vedy, ale do oblasti viery.

Podobne život študenta na Maharišiho univerzite má výrazne (a záväzne) náboženský podtext. Asi nie je potrebné pripomínať, že meditácia sa považuje za

Študenti Maharišiho univerzity

nevyhnutnú pri získavaní „holistického pohľadu“. Navyše sa v rámci vyučovacieho procesu dôsledne aplikuje prístup *vedy kreatívnej inteligencie*. Avšak tento proces nevykazuje charakteristiky skutočného vedeckého bádania. Skutočný vedec vníma čiastkovosť svojho vlastného poznania a nutnosti komunikácie s inými pohľadmi (dokonca aj v rámci jednej akademickej inštitúcie), teda to, čo je v praxi TM nezvyčajné. Inými slovami: zakotvenie odboru, ktorým sa študent zaoberá, do celkového systému nie je možné pochopiť v rýdzo intelektuálnej rovine (v tradičnom zmysle slova), ale je nutné zažiť ho v meditácii.

Zástancovia TM sú charakteristickí mnohými tvrdeniami, ako napríklad: TM napomáha udržať fyziologickú rovnováhu organizmu, mobilizuje nevyužitú kapacitu mozgu, zvyšuje inteligenciu, ba dokonca výraznejšie spomaľuje starnutie ako bežne známe metódy. Ak by boli výskumy naozaj pravdivé, išlo by o skutočný prevrat v chápaní človeka a faktorov vplyvujúcich na neho. Tieto tvrdenia sa však pri overovaní nepotvrdili.

Ďalší z dôležitých faktorov pre priliv nových členov do hnutia TM je aj tzv. *Maharišiho efekt*. Táto teória spočíva na predpoklade, že skupina účastníkov programu TM (má ich byť aspoň jedno percento v populácii - pozn. autora) vyžaruje

pôsobenie koherencie a harmónie v kolektívnom vedomí spoločnosti, a je to vraj jediný spôsob, ako obmedziť kriminalitu.

Celkovo možno zhrnúť, že TM sa snaží získať svojou reklamnou kampaňou a nábožnými technikami členov najmä z intelektuálnych vrstiev. A práve z tohto dôvodu sa na vedecké zdôvodnenie vynakladá tak veľa energie a finančných prostriedkov.

Mahariši a východní mystici

Niektorí guru tvrdia, že Mahariši ne správne interpretuje ich svätú knihu Bhagavadgítu. Iní poprední predstavitelia jogy a východných náboženstiev nesúhlasia s jeho myšlienkou o okamžitej nirváne a ani s jej komercializáciou (budúci stúpenci si musia kurz zaplatiť). Iní zasa odmietajú jeho spájanie TM s materializmom. Citát od významného tantrického guru, profesora pre tibetológiu Chimet Ríczen Lama, by nás mal viesť k zamysleniu: „*Ludia sa vždy prikláňajú k extrémnym činnostiam. (...) V starej Európe existuje veľa duševných síl, ktoré sú vašim životným formám primeranejšie. (...) Váš životný a pracovný rytmus je rytmom Budhu presne opačne postavený. Väčšinu európskych a amerických prívržencov Budhu vnímam ako elektrické ventilátory, ktoré sa – aj keď ich človek vypne – v dôsledku zlého kontaktu stále, hoci so zmenšenou silou, a preto smutne, krúčia ďalej. Nemôžu nájsť stav pokoja, ale ani ďalej správne fungovať. To je zlé...*“ Táto obava platí nielen pre európskych a amerických prívržencov Budhu, ale aj pre prívržencov Maharišiho učenia poznačeného militantnou dynamikou.

Vyjadrenia odborníkov

TM a jej pôsobenie sa skúmalo viac ako podobné hnutia aj z dôvodu tvrdenia o jej vedeckosti a nenáboženskosti. Americký psychológ Leon Otis napríklad napísal, že u nezanedbateľného počtu meditujúcich najmenej 18 mesiacov sa vyvinul pocit strachu, depresie, fyzické a mentálne napätie a iné sprievodné javy. Aj v európskej oblasti sa realizovali mnohé podobné výskumy. Výstupom jedného z nich bolo *Memorandum nemeckých lekárov*. V zhode s ním napríklad Dr. Gráf tvrdí, že „*technika TM a jej pozitívne, mnohoraké účinky sa skúmali dôkladnejšie než všetky porovnateľné metódy*.“ To, že TM „*uvádza do chodu vrodené mechanizmy, ktoré sú už k dispozícii v tele a podporuje sebareguláciu, doteraz metódy chronobiológie a fyziológie riadenia nedokázali rovnakým spôsobom ako pri autogénnom tréningu*.“ Podľa Kuglera hnutie TM používa „*vedecké dôkazy účinnosti tohto typu meditácie len ako zámienuku k tomu, aby boli ľahkoverní ľudia zviazaní do jednej skupinovej ideológie*.“ V správach o úspechoch TM, rozširovaných s veľkou zanietenosťou, sa nachádza často slovo „signifikantný“. Lekár Kroener, prezident jednoty lekárov TM a odborný lekár chirurg, podáva správu o „*signifikantne pozitívnych účinkoch pri bronchiálnej astme, nadváhe a podváhe, pri zlepšení stavu imunity, pri narkománii, alkoholizme a fajčiarstve*.“ Avšak dôkazy signifikantnosti zvyčajne chýbajú. Podľa Riedela sa požiadavka prevahy TM nad inými metódami, teda aj nad autogénnym tréningom (AT), jasne deklarovala. O znížení krvného tlaku prostredníctvom

AT bolo publikovaných viac správ. Profesor na Harvardskej univerzite G. E. Schwartz píše: „*Obhajcovia TM sa prikláňajú k tomu, aby údaje výskumov, ktoré v súčasnosti prebiehajú, prezentovali tak, ako keby bola TM jediná rozumná cesta. Predsa však existujú ešte iné možnosti, ako sa dostať do stavu hlbokého uvoľnenia – napríklad Zen (...) a kresťanské meditačné formy, v neposlednom rade aj AT*.“ Ani Bensonove štúdie neopravňujú k domnienkam o prevahy TM. Podľa profesora Klüvera boli účinky TM „*pre mnohých zúčastnených dokonca až škodlivým sklamaním*.“ Počiatkové úspechy sú, samozrejme, často neodškriepiteľné. Avšak rovnaké úspechy možno pomocou AT dosiahnuť rýchlejšie a bez rizika. Thomas právom uvádza, že TM síce zverejnila správy o úspechoch, ale neuvádza „*nijaké údaje o počte a utrpení tých, ktorí sa trpkou sklamaním alebo boli vnútorne poškodení*.“

Faktom ostáva, že negatívne účinky TM sú zdokumentované vo veľkom množstve záznamov. Hovoria o pribúdajúcej „*jaslabbosti*“, straty pojmu reality, rozpade osobnosti, nervových zrúteniach, oklamáných rodičoch, rozbitých manželstvách, rodinách či priateľstvách, o zruinovaní v povolani, o finančnom bankrote, ba aj o samovraždách. Človek by musel prežiť spochybňujúce volania o pomoc príbuzenstva prívržencov TM, aby mohol zmerať, aké osudné môže byť bezpodmienečné vydanie sa Maharišiho systému TM. Langen v Liste nemeckých lekárov píše: „*Množia sa príklady toho, že labilní ľudia už nekompenzovateľne rozvinuli ilúziu, vžili sa do klamnej predstavy*.“ Niektorých poškodených TM prijali na psychiatrické kliniky. Tí, ktorí sú za to zodpovední sa distancujú od tejto zodpovednosti tým, že podsúvajú iné príčiny (zvlášť vzhľadom na fakt, že sa klasická psychopatológia a psychiatria doteraz dostatočne nepripravila na posúdenie týchto stavov). Ministerstvo zdravotníctva SRN preto objednalo výskum tohto hnutia.

V protiklade s autogénnym tréningom nie je TM lekársky v nijakom prípade akceptovateľná ako terapeutická metóda a nie je možné považovať ju za medicínsky neutrálnu. Tento úsudok vychádza z nasledovných faktov:

Zakladateľ TM Maheš Prasad Varna vniesol do techniky TM svoj vlastný náboženský podtext, ktorý tvorí jej jadro (tým je spochybnená nezaujatosť techniky). Ďalším dôležitým faktom jednoznačne vyjadrujúcim náboženský základ je uctievanie guru Deva v rámci náboženských rituálov

Levitácia podľa propagačných materiálov TM

a kultických praktík, ktorých nie sú ochotní vzdať sa. Do tejto kategórie patrí aj opakovanie mantier ako „záračných formuliek“. Mnoho napovedá aj organizačná štruktúra hnutia podobná diktatúre a režimy ďalšieho vzdelávania TM. Elitistická mentalita, nárokovanie si výlučnosti (aj keď navonok sa deklaruje opak) a tomu zodpovedajúca manipulácia pri misii a náboroch len prispievajú k pochybnostiam o skutočnej nezaujatosti a vedeckosti. Navyše pri vlastných výskumoch predstavitelia TM často zneužívajú a jednostranne interpretujú vedecké údaje, pričom zavádzajúco tvrdia, že tento druh meditačného cvičenia nie je prakticky viazaný na nijaký konkrétny životný štýl, ani vieru, učenie, ideológiu alebo akékoľvek predpoklady.

Každý lekár či iný vedecký pracovník, ktorý TM obhajuje, by si mal tieto skutočnosti uvedomiť a zvážiť ich zjednotiteľnosť s aprobáciou, lekárskeho poriadkom a vôbec s vedeckým prístupom. Učenie TM napríklad tvrdí, že meditujúci „sami vypadávajú“ zo svojej choroby, že TM je schopná zrušiť prírodné zákony a modifikovať ich (napríklad pri jogickej levitácii), že sprostredkúva hlbšie a obsiahlejšie poznanie o vzniku chorôb, ich liečení a o zdraví všeobecne, že jej programy podporujú zdravie národa, alebo že spolupráca s učiteľmi TM zvyšuje účinnosť lekárskej činnosti a podporuje dobro v spoločnosti. Rozšírenie TM údajne nikomu nedáva príležitosť pre pochybnosti o jej prijateľnosti...

Je TM náboženstvo?

Napriek prízvukovanému západno-vedeckému smerovaniu hnutia sa Mahariši nevzdal spojenia s hinduistickou tradíciou, z ktorej čerpal pri tvorení svojho systému. Na toto poukazuje aj komentár ku Bhagavadgíte nazvaný *Durchbruch zum vedischen Wischen* (Prelom k vedeckému poznaniu) z roku 1967. V Rgvéde obsahujúcej hymny bohov Véd, vidí Mahariši dokonalý výraz úplného poznania. Aj zasväcujúca ceremónia pre meditujúcich prísne zachováva väzbu so svätou tradíciou. Na iniciačnej slávnosti púdža nie je k dispozícii nijaký preklad zo sanskritu. V skutočnosti sa meditujúci pridelenými slovami obracajú k hinduistickým bohom, žiadajú ich o pomoc a ponúkajú im obeť. Najmä guru Deva označujú za božskú inkarnáciu. Podľa stúpenčov TM sa mantra určuje na základe 6000 rokov starej tradície. V skutočnosti existuje iba 16 druhov mantry a súčasná

tradícia pochádza z roku 1973. Všetky mantry sú mená hinduistických bohov alebo označenia im veľmi blízke. TM je teda založená jednoznačne na hinduistickom učení. Dokonca aj základná učebnica *Veda o bytí a umenie žiť* je podľa TM ozajstná „večná pravda“ tvoriaca základ všetkých náboženstiev. Hlása, podobne ako hinduizmus, že boh je neosobný, život je kolobeh znovuzrodení, človek sa môže dopracovať k dokonalosti, problém zla možno prekonať meditáciami a pod. Problém náboženského základu verus nenáboženskosti TM bol aj predmetom skúmania federálneho súdu v New Jersey, ktorý po dvojnásobných právnych sporoch rozhodol o náboženskej povahe TM. Pre TM z tohto rozhodnutia vyplynulo, že sa jej učenie nesmie viac vyučovať na štátnych stredných školách.

Záver

TM, ako z uvedených skutočností vyplýva, nie je neutrálnou disciplínou, ktorá sa môže praktizovať bez výrazného názorového ovplyvnenia jednotlivca a často ani bez poškodenia jeho psychiky. V skutočnosti je TM meditačná technika založená na hinduistickej praxi, ktorá spôsobuje (podľa hinduistickej filozofie) jednotu meditujúceho s Brahmanom. Súčasne má, podľa Maharišiho, meditujúci možnosť vnímať a poznať jednotu všetkých vecí, čo v praxi znamená vidieť svoje čiastkové poznanie v kontexte úplného vedenia. To je v súčasnosti snom mnohých ľudí, a možno aj preto získalo hnutie TM takú popularitu. Avšak treba povedať, že súčasný vedecký prístup redukuje realitu na to, čo je možné vidieť a skúmať. Žiaľ, tento postoj sa stal v euroamerickej kultúre dominantný. Duchovná realita bola odmietnutá iba preto, že ju nebolo možné uzatvoriť do tesného rámca vedeckých metód. Naša spoločnosť vedu síce stále vysoko hodnotí, ale vníma kdesi v podvedomí jej obmedzenia. A tak sa moderný človek obracia k hnutiam, ktoré tvrdia, že dokážu dokonale integrovať vedu a náboženstvo, že obsiahli v zásade všetko poznanie. Realita je však iná ako zdanie vytvorené týmito smermi. Je potrebné zmieriť sa s určitým stupňom neistoty. Existujú mnohé podvodné náboženské spoločnosti využívajúce ľudskú túžbu po istote a vlastníci pravdy. Pravdu však nevlastnia ich členovia – opak je pravdou – práve oni sú často vlastníci a využívatelia svojimi vodcami.

DANA PERAŠINOVÁ

Foto: archív

Slovenský „pánboh“

Hovorí sa, že kedysi v minulom storočí emigrovali do USA istí manželia z Čiech. V Spojených štátoch sa usídlili v oblasti, kde žilo väčšie množstvo mormónov, ktorí sa ich veľmi láskavo ujali. Je teda prirodzené, že po istom čase sa aj tento český pár pripojil k mormonizmu. Medzi mormónmi sa zoznámili aj s jedným slovenským emigrantom, ktorý mal zohrať úlohu v nasledujúcom príbehu.

Problémy totiž nastali, keď sa český manžel rozhodol podľa mormónskeho zvyku vziať si ešte ďalšiu manželku. Stále nevedel, ako má svoju ženu, nezvyknutú na túto prax, presvedčiť, aby na to dala svoj súhlas. Nakoniec za pomoci svojho slovenského priateľa vymyslel plán. Rozhodol sa, že vyzve svoju ženu, aby s ním odišla (tak ako to kedysi urobil Joseph Smith, zakladateľ mormónskej cirkvi) do blízkeho lesa modliť sa a hľadať odpoveď od Boha, či si má vziať viac žien. Manželka súhlasila, a tak keď v lese pokľakli, manžel predložil bohu otázku, či je to jeho vôľa, aby rozšíril rodinu o ďalšie manželky. Po tejto otázke jeho slovenský priateľ ukrytý v korunke stromu, mohutným hlasom ubezpečil oboch prítomných, že je to skutočne tak a že polygamia je podľa jeho vôle podmienkou ku spásu.

Keď to žena počula, začala usedavo plakať. A čím viac ju „hlas z neba“ utešoval a ubezpečoval o správnosti tohto kroku, tým viac plakala. Manželovi to bolo čudné, a tak sa jej pýtal, či je skutočne potrebné, aby z toho bola taká nešťastná. Ved' všetci mormóni majú viac manželiek a ona má dokonca od samotného Boha potvrdené, že to je jeho vôľa.

Manželka si osušila slzy a vzlykajúc odpovedala: „S tým, že si raz vezmeš ďalšie ženy, som sa v podstate už dávno zmierila, ale to som si ani v najhoršom sne nepredstavovala, že Pán Boh je Slovák.“

TOMÁŠ NOVOTNÝ

Knižnica Rozmeru

Záujem o literatúru, ktorá sa zaoberá pôsobením siekt a nových náboženských hnutí a kultov, stále rastie. Aj v tomto čísle Rozmeru vám odporúčame viacero zaujímavých titulov:

1. F. R. HRABAL (ED.): *Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovných spoločností* (CAD Press, 1998);
2. *Malý slovník sekt* (Karmelitánske nakladateľstvo v Kostelním Vydří, 1998);
3. M. WIDL: *Křesťanství a esoterika* (Karmelitánske nakladateľstvo v Kostelním Vydří, 1997);
4. R. ENROTH A KOL.: *Průvodce sektami a novými náboženstvími* (Nakladatelstvo Návrat domů, 1995);
5. V. ENGLHART: *Kto sú Svedkovia Jehovovi* (LÚČ - vydavateľské družstvo, 1992);
6. J. KEDDEN: *Tzv. mládežnické sekty a okultná vlna* (LÚČ - vydavateľské družstvo, 1990);
7. P. H. LOCHHAAS: *Ako odpovedať na hnutie Nový Vek* (Tranoscius, 1992);
8. P. H. LOCHHAAS: *Ako odpovedať na východné náboženstvá* (Tranoscius, 1992);
9. D. W. HOVER: *Ako odpovedať na okultizmus* (Tranoscius, 1992);
10. H. F. BECK: *Ako odpovedať na kulty* (Tranoscius, 1992);
11. KOL.: *Scientologie* (Spoločnosť pre štúdium siekt a nových náboženských smerov, 1998);
12. T. NOVOTNÝ: *Písma mormonů, kniha Abrahama* (Spoločnosť pre štúdium siekt a nových náboženských smerov, 1995);
13. T. NOVOTNÝ, Z. VOJTÍŠEK: *Základní orientace v nových náboženských směrech* (Spoločnosť pre štúdium siekt a nových náboženských smerov, 1995);
14. T. NOVOTNÝ, A. OPATRŇNÝ, P. REMEŠ, Z. VOJTÍŠEK: *Zneužití náboženství - Pokus o nové chápání sekt* (Spoločnosť pre štúdium siekt a nových náboženských smerov, 1996);
15. KOL.: *Satanizmus* (Spoločnosť pre štúdium siekt a nových náboženských smerov, 1997);
16. T. NOVOTNÝ: *Nebeská brána - devět znaků sekty* (Spoločnosť pre štúdium siekt a nových náboženských smerov, 1997);
17. H. KÜNG - H. BECHERT: *Křesťanství a budhizmus* (Nakladatelstvo Vyšehrad, 1998);
18. H. KÜNG - J. VAN ESS: *Křesťanství a islám* (Nakladatelstvo Vyšehrad, 1998);
19. S. FERHECKI: *Byl jsem Svědkem Jehovovým* (Vydavatelstvo Kresťanských zborov, 1990);
20. O. NOVOTNÝ: *Za cizím však nepůjdou* (Nakladatelstvo Oliva, 1996).

KNÍHKUPECTVO
Jonatán

Záujemcovia si uvedené tituly môžu zakúpiť alebo na dobierku objednať na adrese:

Knihkupectvo Jonatán,
Legionárska 2, 811 07 Bratislava 1,
telefonicky na čísle: 07/555 630 40,
alebo e-mail: vbh-tatyk@internet.sk.

SÚŤAŽ

Čitatelia, ktorí si do 31. augusta 1999 predplatia časopis Rozmer a správne odpovedia na nasledovné otázky, budú zaradení do žrebovania o tieto ceny: **1. cena** - videokazeta Svedkovia Jehovovi; **2. cena** - *Evanjelium podľa Marka* (sada MG kaziet); **3. cena** - *Skutky apoštolov* (sada MG kaziet); Odpovede posielajte na adresu: Redakcia časopisu Rozmer, Palisády 48, 811 06 Bratislava 1.

Súťažné otázky:

1. Ako sa nazývajú pravidlá zasvätenia určujúce pomer žiaka k svojmu majstrovi (guru) v kulte Šrí Činmoja?
2. V ktorom roku založil Oberto Airaudi spirituálne spoločenstvo Damanhur?
3. Podľa čoho vyberá rev. Mun svojim stúpencom ich životného partnera?
4. Kto je autor metódy holotropného dýchania?
5. Čo je to Maharišihho efekt?

Správne odpovede na súťažné otázky z minulého čísla: 1. - Strana prírodného zákona; 2. - napr.: Tom Cruise, John Travolta, Chick Corea; 3. - guru-šástra-sadhu; 4. - spásonosná Kristova prítomnosť na konci časov; 5. - r. 1914, 1925 a 1975. **Výhercami sa stali:** A. Dóková z Nových Zámkov; Mgr. Z. Lehotská z Bratislavy a Mgr. E. Šimková z Myjavy.

Výhercom srdečne blahoželáme!

Z Rozmeru 3/99 vyberáme:

❖ „Kontaktéri“ s mimozemšťanmi

doc. Tomáš Novotný

❖ Posolstvo grálu

PhDr. Zdeněk Vojtíšek

❖ Sekty v Rusku (1)

prof. Alexander Dvorkin

Rozmer - časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu. Vychádza štvrťročne. **Vydavateľ:** Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt pri Ekumenickej rade cirkví v SR. **Šéfredaktor:** Mgr. Boris Rakovský; **grafický redaktor:** Mgr. Gabriel Martinický; **jazyková redaktorka:** PhDr. Alžbeta Mráková. **Adresa redakcie:** Palisády 48, 811 06 Bratislava 1, **Tel./fax:** 544 332 35, **e-mail:** ekum.rada@netlab.sk. **Tlač:** LÚČ - vydavateľské družstvo, Kozičova 2, 841 10 Bratislava. **Registračné číslo:** MK SR 1754/97; **ISSN:** 1335-2660. **Uzavierka čísla:** 15. júna 1999. **Cena:** 29,- Sk. Objednávky predplatného zasielajte na adresu redakcie. Nevyžiadané rukopisy a fotografie nevraciam. Za obsah a formu inzercie zodpovedá inzerent. Akákoľvek reprodukcia uverejnených príspevkov je možná iba so súhlasom redakcie. Citáty z Novej zmluvy (Nového zákona) sú prevzaté zo Slovenského ekumenického prekladu, zo Starej zmluvy (Starého zákona) zo Svätého písma vydaného Slovenským ústavom sv. Cyrila a Metoda, Rím 1995.

ďalšieho samozvaného mesiáša zneužívajúceho dôveru až naitivitu svojich stúpcov.

Prívrženci tohto hnutia už niekoľko dní pred samotným podujatím horlivo rozdávali vstupenky a pozvánky na toto „nezabudnuteľné“ stretnutie s jedným z dvojice „pravých rodičov“ ľudstva. Aby bola sála v bratislavskom Istropolise v očakávaný večer 20. mája aspoň sčasti zaplnená, ako to už pri takýchto kultových stretnutiach býva, prišli aj stúpenci z Česka, Rakúska, Maďarska, Poľska a okolitých štátov. Treba však povedať, že napriek tolkej snahe až na niekoľko zvedavcov či novinárov neprišlo tých „zo sveta“ príliš mnoho.

Po modlitbe a objednanom krátkom kultúrnom programe privítal Dr. Munová český exilový spisovateľ Jan Beneš. No skôr, ako sa k prítomným prihovarila dlhým, vyše polhodinovým prejavom, premietli o nej krátky videofilm. Prezentoval ju ako neúnavnú protagonistku mieru a zdravých hodnôt rodiny, ktorú uznávajú a prijímajú autority svetových náboženstiev, politickí vodcovia a významné svetové inštitúcie, ba dokonca ako veľvyslankyňu božej lásky.

V očakávanom prejave s názvom *Cesta života pre celé ľudstvo* globálne zhrnula munistickú teológiu. Základnou prioritou *Božského princípu*, ako svoje učenie nazývajú, je presvedčiť ľudí, že práve z kórejského národa vzíde kresťanmi očakávaný a Bibliou predpovedaný Mesiáš (druhý príchod Krista), a že to nebude nik iný ako reverend San Mjung Mun. Cieľom Stvoriteľa je vraj vytvoriť dokonalú ľudskú rodinu ako objekt Božej lásky. Dokonalý muž a dokonalá žena by sa mali, podľa Muna, svojím zjednotením stať „substanciálnym bohom“. Po páde Adama a Evy a po bratovražde Ábela sa vraj zachovala iba *evovsko-satanská línia* a v žilách všetkých ľudí údajne koluje „satanská krv.“ „*Preto Boh posielal na Zem Mesiáša ako pravých rodičov. Mesiáš je ten, ktorý prichádza navrátiť rodovú líniu celého ľudstva Bohu a vytvoriť pôvodný ideál stvorenia*“, hovorí pani Munová a na záver dodáva: „*Dúfam, že obnovíme hodnotu pravých, pôvodných ľudí v centre s Bohom založíme a vytvoríme pravé rodiny a budeme žiť naveky pre druhých v centre s Bohom a s pravými rodičmi.*“ Čo však bude s tými, ktorí odmietnu žiť *v centre s pravými rodičmi* a vyčlenia sa tak z radov nového „očisteného“ a „dokonalého“ ľudstva, to už pani Hak Ča Han neprezradila...

Možno práve preto, aby sa ideál rodiny nielen deklaroval, ale aby sa aj žil, sa organizátori podujatia pokúsili vytvoriť v sále „nefalšovanú“ rodinnú atmosféru lásky a porozumenia. Hlavnými aktérmi boli manželia Munovci. Prostredníctvom Internetu spolu veľmi spontánne komunikovali, symbolicky si posielali kúsok trojposchodovej torty (z ktorej dali po skončení akcie ochutnať aj prítomným) a spolu s hudobníkmi a speváckym zborom si navzájom spievali pesničky. Vďaka audiovizuálnej technike sa tak vytvoril telemost medzi Brazíliou, kde sa v tom čase konalo stretnutie s reverendom Munom, a Slovenskom, medzi San Mjung a Hak Ča Han Munovcami. Čo je však nebezpečné, a o čo tu vlastne od začiatku išlo, u prítomných stúpcov sa posilnilo „rodinné“ puto k „pravým rodičom“ a „vyvoleným záchrancom ľudstva“. Za tú námahu a peniaze to predsa stojí, nie?...

BORIS RAKOVSKÝ

Foto: archív

(Svedectvo bývalej členky Cirkvi zjednotenia pod názvom Čiernobiely svet uverejňujeme na str. 12 až 14. O rev. Munovi a Cirkvi zjednotenia sme písali v Rozmere 2/98 – pozn. red.)

